

LUNDS
UNIVERSITET

Nationalekonomiska institutionen
Kandidatuppsats HT 2012

Handledare: Jerker Holm

Att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang till lägsta möjliga kostnad

Författare: Kim Jonsson

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att undersöka om beslutet angående att bolagiserade idrottsklubbar själva skall stå för kostnaden för polisinsatser vid sina arrangemang är samhällsekonomisk kostnadseffektivt. För att se vad konsekvensen av detta beslut kan leda till då det kommer till att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang på ett kostnadseffektivt sätt har intervjuer med berörda parter utförts. Då beslutet om att bolagiserade klubbar själva skall betala för polisinsatserna fattades år 2011 är ämnet mycket aktuellt och tidigare studier på ämnet saknas. Således syftar min uppsats till att ge en första inblick i problematiken kring att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang till lägsta möjliga kostnad. Uppsatsen tar sin grund i ett rättsekonomiskt perspektiv med samhällsekonomisk kostnadsminimering som huvudfokus.

Nyckelord: Rättsekonomi, kostnadsminimering, ansvarsfördelning, säkerhet, idrott, våld

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
Kapitel 1: Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Problemformulering och syfte	5
1.3 Metod	5
1.3.1 Val av metod	5
1.3.2 Metodkritik.	5
1.4 Avgränsning	6
1.5 Disposition	6
Kapitel 2: Bakgrund & Tidigare forskning	7
2.1 Supportrar.....	7
2.1.1 Kategorisering av supportrar.....	7
2.2 Huliganism.....	8
2.2.1 Definition.....	8
2.2.2 Olika former av huliganism.....	8
2.2.3 Firmor.....	9
2.3 Incitament för att stoppa huliganism.....	9
2.3.1 För klubbarna.....	9
2.3.2 För polisen.....	10
2.4 Bevisat effektiva åtgärder.....	10
2.4.1 Övervakningskameror.....	10
2.4.2 Utbildade publikvärdar.....	11
2.4.3 Samarbete mellan klubbar och polis.....	11
2.4.4 Sociala åtgärder.....	12
Kapitel 3: Teori	13
3. 1 Rättsekonomisk introduktion	13
3.2 Ansvar och ersättningsskyldighet.....	13
3.2.1 Olyckor.....	14
3.2.2 Kostnadsminimering.....	14
3.2.3 Kostnadsbedömning av olyckor	16

3.3 Spelteori.....	17
3.3.1 Troliga kostnadsfunktioner innan beslutet om betalningsansvar.....	17
3.3.2 Troliga kostnadsfunktioner efter beslutet om betalningsansvar.....	18
3.3.3 Effektiv kostnadsfunktion för samhället.....	19
3.4 Externaliteter.....	20
Kapitel 4: Empiri.....	22
4.1 Ansvarsfördelning.....	22
4.1.1 Minimikrav.....	22
4.2 Kostnadsläget.....	24
4.2.1 Klubbarnas kostnader.....	24
4.2.2 Polisinsatsens kostnader	25
4.2.3 Kostnadsökning och osäkerhet.....	26
4.3 Ordningsläget.....	29
Kapitel 5: Analys & Diskussion	30
5.1 Effekter av att klubbarna skall stå för kostnaden.....	30
5.1.1 Antaganden och Metod	30
5.1.2 Resultat.....	31
5.1.3 Kritik.....	33
5.2 Våldets inverkan på utbudet.....	33
5.2.1 Antaganden och Metod	33
5.2.2 Resultat.....	35
5.2.3 Kritik.....	35
5.3 Allmän diskussion.....	36
5.4 Framtida forskning.....	37
Kapitel 6: Slutsatser	38
Källförteckning	39
Bilaga 1	42
Bilaga 2.....	43
Bilaga 3.....	45

Kapitel 1: Inledning

I dagens värld har elitidrotten utvecklats i takt med övriga samhället där en ökad globalisering lett till ett ökat intresse för de mest prominenta sporterna i världen. Det är nu möjligt för människor i olika delar av världen att via tv och media följa en sport som utövas på en helt annan kontinent i realtid. Detta ökade intresse har gjort att elitidrotten utvecklats till att bli en mångmiljonindustri. Utvecklingen i världen har även haft överspillande effekter på den svenska elitidrotten vilket har gjort att även denna utvecklas till att bli mer professionell och omsätta allt mer pengar. Då intresset för idrotten växer ökar även säkerhetsarbetet och därigenom kostnaden för detta. Frågan är vad som är samhällsekonomisk optimalt att lägga på preventiva åtgärder för att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang?

1.1 Bakgrund

I Sverige är de två enskilt största sporterna fotboll och ishockey för vilka intresset stadigt har ökat. Exempelvis slogs omsättningsrekord för fotbollsallsvenskan år 2011 genom att klubbarnas sammanräknade omsättning uppgick till 1.247,6 mkr, vilket var en ökning i omsättning med 21% under 2011 jämfört med 2010 (Sahlström, 2011). Idag har idrottsföreningar möjligheten att bolagisera hela eller delar av sin verksamhet. De föreningar som valt att bolagisera hela sin elitverksamhet kallas för idrotts aktiebolag och har gjort detta av olika skäl då det bl.a. tillåter dem att få in externkapital genom exempelvis aktieförsäljning. Vidare får de möjligheter att utföra emissioner då de finansiella medlen tryter. Ytterligare skäl kan vara skattemässiga då de får rätt att göra avdrag för exempelvis spelarinköp och andra kostnader, samt fördelar då det kommer till hantering av sponsringsavtal (Riksidrottsförbundet, 2012). Idag finns det tre idrotts aktiebolag i den högsta divisionen i fotboll, dessa är: AIK , Djurgården och Örebro samt två i elitserien i hockey, AIK & Växjö Lakers (SOU 2012:23). Förra året deklarerade Rikspolisstyrelsen att de idrottsföreningar som bedriver vinstdrivande verksamhet själva skall stå för poliskostnaderna i samband med sina arrangemang. Detta berör enbart de föreningar som bolagiserats då ideella föreningar är undantaget betalningsansvar för sina arrangemang i enhet med ordningslagen (1993:1617), i vilken det går att läsa:

“26 § Den som i vinstsyfte anordnar en offentlig tillställning skall ersätta polismyndighetens kostnader för att hålla ordning vid tillställningen. Om det finns särskilda skäl får också den som i vinstsyfte anordnar en allmän sammankomst åläggas en motsvarande ersättningskyldighet. Ersättningskyldigheten gäller inte sådana ideella föreningar som anges i 7 kap.”

Således räknas idrotts aktiebolag som vinstdrivande föreningar med betalningsskyldighet samtidigt som de andra elitföreningarna i fotbollsallsvenskan och elitserien räknas som ideella föreningar. Den polisinsats som sätts in vid en match arrangerat av ett idrotts aktiebolag bestäms och faktureras av polisen. Det är även upp till den aktuella polismyndighet som berörs att själva avgöra om, och i så fall hur stor ersättning som skall betalas, med andra ord finns det potential till skillnader i bedömning mellan olika polismyndigheter.

1.2 Problemformulering och syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur man kan undvika våld till lägsta möjliga samhälliga kostnad i samband med idrottsliga arrangemang. Detta görs med hjälp av frågeställningar som: Är det mest kostnadseffektivt att klubbarna ensamma står för hela kostnaden för det preventiva arbetet? Finns det utrymme att minska de kostnader som idag råder? Hur kan man komma fram till vad som är ett samhällsoptimalt utbud av elitidrott givet förekomsten av externaliteter kopplade till det?

1.3 Metod

1.3.1 Val av metod

Jag har valt en kvalitativ ansats då jag tagit mig an problemet, vilken främst består av litteraturstudier samt intervjuer med de berörda parterna. Detta då det saknas tidigare data då ämnet är ytterst aktuellt. Den litteratur som har studerats består dels av de ekonomiska teorier jag använder mig av för att analysera problemet men även av aktuella lägesrapporter samt tidigare forskning. Intervjuerna med de berörda parterna har skett främst via telefon, men ibland även via mejl beroende på vad som passat dem bäst vid den aktuella tidpunkten.

1.3.2 Metodkritik

Beslutet om att idrotts aktiebolag själva skall betala för polisinsatsen fattades under

2011 vilket gör ekonomiska siffror knapphändiga att komma över. Detta gör att resonemanget bygger på antaganden och generaliseringar. Den data jag tagit fram genom bl.a. intervjuer utgör en stor del av den data som finns tillgänglig vilket gör det svårt att utföra någon större sammanställning. Vidare är det ett fåtal föreningar som valt att bedriva sin verksamhet i bolagsform. I Sveriges finns det drygt 20 000 idrottsföreningar, av dessa är det 25 som är idrotts aktiebolag som verkar i olika sporter och divisioner vilket gör det svårt att få till intervjuer med ett betydande antal.

1.4 Avgränsning

I dagsläget är det endast de klubbar som är idrotts aktiebolag som skall betala för polisinsatser i samband med sina arrangemang vilket har gjort att jag valt att fokusera på dem. Anledningen till detta är att jag då kan få en tydligare inblick i vad det konkret innebär ekonomiskt att klubbarna själva skall stå för dessa kostnader. Resonemanget bör dock gå att överföra även till icke-bolagiserade klubbar. Då kostnaderna är högst för arrangemang med mycket publik har jag valt att fokusera på de föreningar som verkar i högsta möjliga division i de sporter som lockar mest publik. I Sverige är det fotbollsallsvenskan och elitserien i hockey som lockar mest publik och således har jag valt att avgränsa mig till de idrotts aktiebolag som säsongerna 2011-2012 deltog i allsvenskt eller elitseriespel.

1.5 Disposition

Uppsatsen är disponerad på följande sätt: Kapitel 2 går igenom bakgrunden till problemet och exemplifierar problem i samband med matcher, vidare tas tidigare forskning kring problemet upp. I kapitel 3 introduceras de ekonomiska teorier jag använt mig av för att analysera min problemformulering. I kapitel 4 kommer min insamlade data att presenteras. Medan jag i kapitel 5 kommer att analysera min data utifrån min frågeställning med hjälp av de teorier och beräkningar som tidigare framgått. I kapitel 6 kommer min slutsats att presenteras.

Kapitel 2: Bakgrund & Tidigare forskning

För att förstå problematiken med idrottsrelaterat våld samt de merkostnader detta för med sig för samhället i allmänhet och klubbarna i synnerhet kommer jag ge en kort bakgrund till problematiken. Detta görs med hjälp av tidigare forskning samt polismyndighetens egna bedömning av riskmoment i samband med idrottsliga arrangemang för att förstå vad som kan göras för att minska problemet och därigenom kostnaderna.

2.1 Supportrar

Att vara supporter till ett lag innebär att man på olika sätt stöttar sitt lag under en pågående match. Utvecklingen av supporterskapet har pågått under en längre tid och i takt med att elitidrotten i Sverige har utvecklats både ekonomiskt och sportsligt har även supportrarna blivit fler och mer hängivna. Detta har lett till att många av de elitlag som idag spelar matcher har såkallade supporterföreningar som består av tusentals supportrar som organiserat sig för att stötta sitt lag. Bland några kan Black Army (AIK), Järnkaminerna (Djurgården) Bajen Fans (Hammarby) samt Guliganerna (Elfsborgs IF) nämnas. Dessa bidrar inte bara till stämningen under pågående match utan ofta utgör de även en ekonomisk bas för klubbarna de stödjer genom att de exempelvis köper klubbrelaterade artiklar samt årskort. Intäkterna som detta genererar är av central vikt för klubbarna (SOU 2012:23). Således utgör de engagerade supportrarna en viktig grund för såväl sporten i allmänhet som de specifika klubbarna de stödjer i synnerhet.

2.1.1 Kategorisering av supportrar

Då idrotten lockar supportrar med olika bakgrund och sociala förhållanden finns det alltid en risk att vissa av dessa inte kan uppföra sig i samband med matcher. På grund av detta finns det ett behov att urskilja de supportrar som kan komma att utgöra en risk för den allmänna ordningen i samband med matcher. Polisen har därför kommit att kategorisera supportrar efter "Icke-risksupportrar" och "risksupportrar". Där icke-risksupportrar utgörs av sådana som enbart går på matcher för att stötta sitt lag, dessa anses även vara extra viktiga som stöd för det goda beteendet under pågående match. Gruppen risksupportrar utgörs enligt polisen ofta av unga personer i åldrarna 18-25år

som ofta är våldsbenägna och kriminella. De söker ofta bråk med andra supportrar och/eller polis och ordningsvakter. Det är enligt polisen inte heller ovanligt att dessa personer har ett kriminellt förflutet och nyttjar droger. Risksupportrarna utgör en klar minoritet sett till antal supportrar (Polismyndigheten, 2011).

2.2 Huliganism

2.2.1 Definition

Aage Radmann är universitetslektor vid idrottsvetenskapliga institutionen vid Malmö högskola och har tagit fram en forsknings och kunskapsinventering angående idrottsrelaterat våld . I sin rapport menar Radmann (2012) att det råder stora skillnader i tolkningarna kring vad en "huligan" är och vad som följaktligen skall räknas som "huliganism". Detta till följd av att det inte finns en enhetlig bedömning av vad det innebär att vara huligan och vilka händelser som kan förklaras med hjälp av ordet huliganism. Framförallt framhålls medias roll i rapporteringen i samband med incidenter. Som exempel tar författaren upp en händelse där en fotbollsmatch fick avbrytas till följd av enstaka förseelser innehållande pyroteknik vilket ledde till att framförallt media rapporterade att matchen avbrutits på grund av huliganer. Några veckor senare spelades en annan match i en annan del av landet där det blev flera uppehåll i matchen på grund av just pyroteknik, men matchen behövde aldrig avbrytas och därför deklarerades det aldrig ut något om huliganer i samband med den matchen. (ibid.) Skillnaden i bedömning leder i förlängningen till att det kan bli tal om ytterligare konsekvenser, exempelvis kan Svenska fotbollsförbundet tilldela klubbar böter för incidenter i samband med matcherna. Olika bötesbelopp utfaller beroende på hur allvarlig incidenten ifråga är, där en avbruten match får ses som en allvarlig incident. Men även straff och böter som utdelas utifrån svenska lagar och förordningar kan bli aktuella. Då det råder olika syn på vad som är huliganism mellan polisdistrikten blir det svårt att direkt jämföra hur stora problemen är i olika delar av landet genom att kolla på register över antal som dömts för huliganism. Därigenom blir det svårt att avgöra hur stort problem respektive distrikt har med så kallade risksupportrar vilket försvårar det preventiva arbetet(Radmann, 2012).

2.2.2 Olika former av huliganism

Tore Brännberg (2010) har identifierat och beskrivit olika former av huliganism där han bland annat benämner en form som "resultatorienterad huliganism" vilken innebär huliganism som är direkt kopplad till en specifik match. Det är med andra ord en slags spontan huliganism som utvecklas i samband med händelseförloppet under en viss match. Således är det något som är svårt att förutspå och därigenom svårt att åtgärda med enbart polisiär närvaro. Som lösningsförslag framhåller Brännberg klubbarnas roll i att aktivt uttala vilka värderingar och etiska regler som klubben står för, och på så sätt få alla att dra åt samma håll. Ytterligare en form av huliganism som ofta är aktuell i anslutning till match är "frustrationshuliganismen" vilken kan härledas från de problem som kan uppstå i mötet mellan ordningsvakter/polisen och supportrar. Där supportrar av olika anledningar kan känna sig illa bemötta eller orättvist behandlade vilket i sin tur kan leda till såväl känslotvingingar som fysiska utfall. Här framhålls vikten av att ordningsmakten bemöter publiken med respekt och tydligt visar att alla inte misstänkliggörs för att vara problemmakare (Brännberg, 2010).

2.2.3 Firmor

Firmor är grupperingar bestående av dem som polisen benämner som "risksupportrar" dvs. de som är mest hårdföra och som uteslutande söker konfrontation med andra lags supportrar och/eller polis (SOU 2012:23, s104). Dessa grupperingar består ofta av unga män i åldrarna 15-30år som ser sig som elitsupportrar som ägnar sig åt organiserat våld. Deras primära mål är att slåss mot andra lags firmor och inte sällan styrs dessa våldsamma möten upp i förväg via mobiltelefon (Brå, 2008:20 s19). Då de ofta förekommer i samband med oroligheter och ordningstörningar under matcher anses det vara av central vikt att bekämpa just dessa grupperingar och förhindra rekryteringen av nya medlemmar till dem.

2.3 Incitament för att stoppa huliganism

2.3.1 För klubbarna

Anders Green skriver i en rapport från kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet att den ökade kommersialiseringen inom fotbollen har lett till att näringslivet blivit en allt viktigare inkomstkälla för klubbarna. Framst genom att näringslivet och dess representanter bidrar med stora summor pengar genom olika

sponsringsavtal (Green, 2009:2). Vidare skriver Green att drivandet av elitklubbar har utvecklats till företagsamhet på högsta nivå där klubbmärket blivit ett varumärke. Det är därför extra viktigt för klubbarna och inte minst dess sponsorer att atmosfären runt klubbarna är positiv. Då problem med risksupportrar och huliganism förstör klubbarnas varumärke och i förlängningen även skadar sponsorerna så är det av högsta vikt för klubbarna att minimera problemet (Green 2009:2 s22). Regeringens nationella samordnare mot idrottsrelaterat våld, Björn Eriksson, identifierar i sitt delbetänkande(SOU 2012:23) även han några tänkbara anledningar till varför klubbarna vill stoppa huliganism. Bland annat nämner Eriksson följande anledning:

- *“Idrottsrelaterat våld skrämmer iväg den vanliga publiken. Ett aktivt publikdeltagande är en av pelarna i en spännande match och därutöver ett bärande element i klubbarnas ekonomi. Våld och huliganism skrämmer därutöver iväg sponsorer och är ett negativt inslag vid förhandlingar med media som TV och radio.”*

Då även Svenska fotbollsförbundet bötfäller klubbar vid incidenter i samband med matcher blir de ekonomiska incitamenten att stoppa huliganism och skadligt beteende ännu större. Bötesbeloppen kan bli stora vid allvarliga incidenter, exempelvis dömdes Djurgården till att betala 200 000kr i böter samt att få spela en match inför tomma läktare för en såkallad planinvasion. Djurgården överklagade beslutet men fick ändå betala 100 000kr samt spela en match inför tomma läktare vilket innebar stora summor i förlorade publikintäkter (SvFF,2010).

2.3.2 För polisen

Polisens incitament till att minska huliganism och våld i samband med idrottsliga arrangemang är av liknande art som klubbarnas. I enighet med polisens verksamhetsmål för 2012 är ett av deras primära mål att minska och förebygga våld i det offentliga rummet. Polisen slår vidare fast att det ofta är i samband med stora offentliga arrangemang som det finns risk för våld, och att det därför är extra viktigt att finnas till vid sådana arrangemang (Polismyndigheten, 2012). Ytterligare incitament kan tänkas vara av ekonomisk art då de årliga poliskostnaderna i samband med fotbollsmatcher uppgick till drygt 70 miljoner sek år 2007 (Priks, 2008)

2.4 Bevisat effektiva åtgärder

2.4.1 Övervakningskameror

Mikael Priks är docent vid Stockholms universitet och har forskat kring användandet av övervakningskameror i samband med fotbollsmatcher i den svenska högstadivisionen (Allsvenskan). I rapporten framgår det att övervakningskameror började användas i samband med fotbolls em 1992 men att det var först år 2000 som fotbollsförbundet tog beslutet att övervakningskameror skulle finnas på alla allsvenska arenor (Priks, 2008). Direktiven som gavs i samband med beslutet var att kamerorna skulle klara av att täcka hela arenan och därigenom kunna filma skadliga beteenden,. däremot tilläts inte kameror utanför arenorna. De ekonomiska incitamenten att förhindra skadligt beteende är stora för klubbarna då det kan ge upp till 250 000 kr i böter om någon kastar in något föremål på spelare eller domare. Vidare kan man läsa att Priks sett en signifikant skillnad i skadligt beteende mellan fotbollsarenor som har kameror och de som inte har det, där de arenor som har kameror har 64% färre incidenter (ibid.). Det är även viktigt att de kameror som finns på arenorna hålls uppdaterade och klarar av att ge skarpa bilder för att kunna identifiera de som utför sådana handlingar som är olagliga i samband med fotbollsmatcher (SOU 2012:23).

2.4.2 Utbildade publikvärdar

Polisen ger ut tillstånd för att arrangera matcher i landets högsta fotbolls och ishockeyserie. I detta tillstånd inkluderas sådant som miniminivå för antal ordningsvakter och publikvärdar som skall finnas på plats i samband med match. Men ofta handlar det inte enbart om hur många de är till antalet utan även om vilka de är, samt hur utbildade de är. De flesta av publikvärdarna arbetar ideellt för klubbarna då de ofta själva är supportrar och utbildningen av dem sker inom klubbarnas egna verksamheter(Green, 2009:2). Utvecklingen verkar även på detta område gå mot en ökad grad av professionalisering där klubbarna i högre grad hyr in utbildade publikvärdar från säkerhetsbolag. Samtidigt som det finns ett egenvärde i att ha ideellt arbetande publikvärdar från de egna supporterleden verkar den högre graden av professionalism leda till positiva effekter för säkerheten (Brå, 2008:20).

2.4.3 Samarbete mellan klubbar och polis

Problemet med våld och oroligheter i samband med välbesökta fotbollsmatcher är såväl ett problem för de enskilda fotbollsklubbarna som för samhället i stort då våld

leder till att allmänheten känner sig otrygg. Vikten av ett välfungerande samarbete mellan polis och klubbarnas egna säkerhetsansvariga ses som centralt då det kommer till att få bukt med risksupportrar. Det har lett till utvecklingen av den såkallade supporterpolisen som har till uppgift att följa supportrarna och agera spanare i samband med fotbollsmatcher (Green,2009:2). Vidare framhålls betydelsen av att lagar och regler anpassas till nuvarande situation så att polis och klubbar får de redskap som behövs i kampen mot de enskilda personer som begår brott i samband med match(SOU 2012:23). Som exempel på sådana åtgärder anger brottsförebyggande rådet beslutet om att klubbarna själva nu sköter hanteringen av de kameror som finns på arenorna och att dessa smidigt kan överlämnas till polisen. Samtidigt som även polisen skall kunna överlämna bilder på kända huliganer till klubbarna så att dessa hindras från att ta sig in på arenan (Brå, 2008:20 s37).

2.4.4 Sociala åtgärder

Då många av dem som benämns som risksupportrar av polismyndigheten ofta har problem med droger och kriminalitet sedan tidigare betonas vikten av det preventiva sociala arbetet. Ofta är arbetet långsiktigt och vänder sig mot barn och ungdomar och syftar till att minska chansen till att begå brott. Bland annat kan det röra sig om åtgärder som stärker ungdomars motståndskraft mot provokationer och frestelser (Brå, 2008:20 s32). För att specifikt komma åt problematiken med den såkallade huliganrekryteringen, dvs. rekryteringen av personer till firmorna som endast rekryteras för att slåss, anses preventiva åtgärder särskilt viktiga. Då nyrekryteringen till dessa våldsamma grupperingar främst sker bland ungdomar anses även andra sociala projekt som involverar ungdomar vara av stor vikt för att få bukt med problemet (Green 2009:2). Exempel på sådana sociala projekt som klubbarna bedriver kan ges av bland annat “frivilligfotboll i förorten” AIK, “drive in fotboll” DIF, vilka båda syftar till att minska våld och skadegörelser i förorten genom att de varje helg bedriver frivillig verksamhet i vissa områden. I korthet går projekten ut på att klubbarna åker ut till något specifikt område med personal och utrustning och låter ungdomar som vill vara med och spela fotboll. Vidare rekryteras även ungdomar till att bli ledare och engagerade i de specifika projekten för att på så sätt främja det goda beteendet.

Kapitel 3: Teori

För att kunna analysera de kostnader som är förknippade med att minska våld i samband med idrottsliga arrangemang behöver jag en teoretisk bas. De teorier jag valt att använda mig av för att analysera frågeställningen är främst rättsekonomiska och berör aspekter som spelteori, externa effekter, ansvarsfördelning, samt samhällsekonomisk kostnadsminimering.

3.1 Rättsekonomi introduktion

Rättsekonomi är som namnet antyder en mix mellan ekonomi och juridik där ekonomisk teori används bl.a. för att förklara hur beteendet hos människor kan tänkas ändras till följd av lagar och regler. En grundläggande ekonomisk teori berör hur människors konsumtion ändras då en viss vara blir dyrare till följd av någon faktor som höjd skatt eller liknande. Detta är ett användbart analysverktyg då det kommer till att analysera effekten av exempelvis hårdare straff för vissa brott (Cooter, 2008).

Ytterligare områden där ekonomisk teori är användbart inom juridik är då det kommer till att utvärdera lagändringar. Då införandet av vissa lagar och regler görs för att uppnå något högre socialt mål måste beslutsfattare ha effektiva metoder att utvärdera effekten av dessa. Ekonomisk teori som berör kostnadseffektivitet har visat sig särskilt användbara för att analysera effekterna som en viss lagändring haft, då det alltid är bättre att uppnå ett visst resultat för en lägre ekonomisk kostnad än för en högre (ibid.). Ekonomisk teori som berör effektiv allokering av resurser samt att maximera den allmänna nyttan i form av att upprätthålla en fri och effektiv konkurrens är även den grundläggande för vissa lagar och regler. Inte minst då det kommer till att förhindra och straffa sådana handlingar som skadar den fria konkurrensen och därigenom förminskar den allmänna nyttan (Harrison & Theeuwes 2008).

3.2 Ansvar och ersättningskyldighet

Då en person begår ett brott eller ett "fel" mot någon annan utgör det i rättsekonomisk mening en extern effekt, där kostnaden inte internaliseras på så sätt att personen i fråga vet om kostnaden av sitt handlande. Lagar som är till för att förhindra sådant beteende är av central vikt för vårt samhälle då de pekar ut vårt ansvar och våra plikter gentemot varandra (Harrison & Theeuwes 2008).

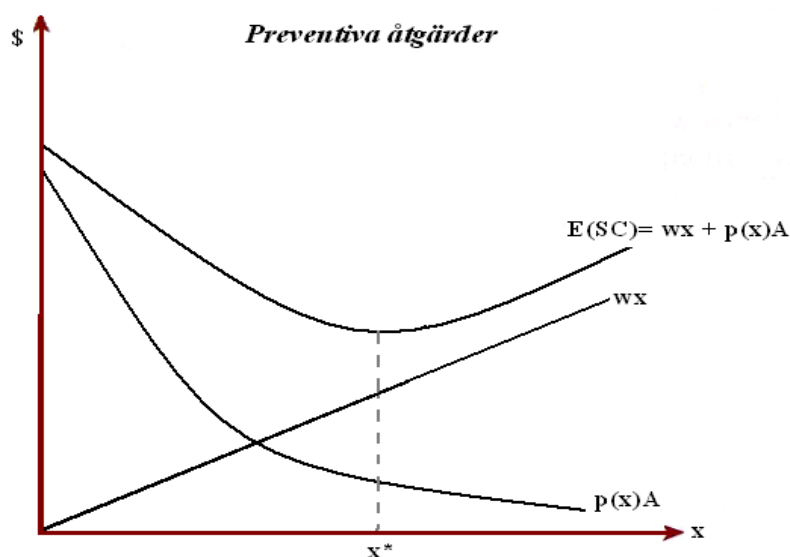
Ofta delas handlingar upp i medvetna och omedvetna, där huvudfokus är att sätta regler så att kostnaden för samhället minimeras. Ur ekonomisk mening innebär medvetna skadehandlingar att den bästa personen straffas och därigenom kräva på ersättning för sådana handlingar är den person som utfört dem. På så sätt vet en person om den ekonomiska kostnaden för ett visst handlande och kan då väga för och nackdelar mot varandra innan handlingen utförs (ibid.). Istället är ansvarsfördelningen och därigenom ersättningsskyldigheten för omedvetna "fel" mer intressant ur ett rättsekonomiskt perspektiv där huvudfokus är att minimera kostnaden för samhället (Cooter, 2008).

3.2.1 Olyckor

Kostnaden för olyckor och hur de skall fördelas för att minimera kostnaden för samhället är intressant och av central vikt i rättsekonomisk teori. Då en olycka inträffar uppstår det tre typer av kostnader: direkta, sekundära och administrativa. Direkta kostnaderna utgörs av sådana kostnader som är direkt förknippade med olyckan och som bärs av de drabbade, exempelvis personskador, skador på tillgångar m.m. Sekundära kostnader refererar till hur samhället absorberar dessa förluster på bästa sätt. Exempelvis vid en olycka där egendom blivit skadad kan antingen hela kostnaden bäras av ägaren till egendomen eller spridas ut över samhället i stort. Det som avgör hur kostnaden skall fördelas är huruvida samhället "känner av förlusten" mindre om den sprids på många medborgare eller enbart bärs upp av den drabbade. Om kostnaden sprids ut över många personer innebär det att varje person drabbas av en liten förlust, om kostnaden istället läggs på en person drabbas denna ensam av en stor förlust (Harrison & Theeuwes 2008 s251). Om människor upplever en minskande nytta av pengar kommer den samhälliga kostnaden bli mindre om kostnaden sprids ut över många människor. Anledningen till detta är att människor då blir av med en liten del av sin totala förmögenhet, vilket inte innebär en lika signifikant nyttoförlust som det skulle göra för en person att förlora hela eller stora delar av sin förmögenhet. Administrativa kostnader av en olycka är förknippad med de resurser som läggs på att klara upp ansvarsfördelningen vid en olycka och inkluderar kostnader för advokater, rättegångar, utredningar m.m.

3.2.2 Kostnadsminimering

Då man skall bestämma vem som skall bära kostnaden av en olycka så är det intressant att undersöka alternativkostnaden för att helt undvika olyckan. Om kostnaden för preventiva åtgärder som kan bidra till att olyckan inte sker är mindre än vad kostnaden för olyckan är då den inträffar skall de preventiva åtgärderna införas. Om däremot kostnaden för olyckan är mindre än vad kostnaden för att undvika olyckan är skall inga preventiva åtgärder bekostas. Anledningen till detta är att den åtgärd som utgör den minsta kostnaden är den som är samhälligt kostnadseffektiv (Harrison & Theeuwes 2008 s254). Då det blir tal om att genom preventiva medel undvika en olycka skall den part som har den lägsta kostnaden för detta betala för åtgärderna. Ibland kan det bli tal om att två eller flera parter måste agera tillsammans för att undvika en viss olycka då deras gemensamma ansträngning är den som är mest kostnadseffektiv. Genom att ålägga någon part större ansvar vid inträffandet av en olycka ger man denna part större incitament att undvika olyckan. Om ansvarsfördelningen görs felaktigt kommer den ge upphov till en samhällig effektivitetsförlust som uppstår i att kostnaden för att undvika olyckan inte blir så låg som den skulle kunna vara. Alternativt att olyckan inte undviks fast att det hade varit det mest kostnadseffektiva (Cooter, 2008).

\$: Kostnad

x: Preventiv åtgärd

p: Sannolikhet för olycka

w: Kostnad av en enhet x.

A: Kostnaden som en olycka ger upphov till

E(SC): Den förväntade kostnaden för samhället av en olycka + kostnaden för de preventiva åtgärderna

Sannolikheten för en olycka minskar i takt med att mer pengar läggs på preventiva

åtgärder, dock råder avtagande marginaleffekt vilket visas av kurvan $p(x)A$. Den förväntade kostnaden av en olycka + preventiva åtgärder för samhället, $E(SC)$, är u-formad vilket innebär att x^* är den punkt som minimerar den förväntade samhälliga kostnaden. Av resonemanget följer att det ej är kostnadseffektivt för samhället att bedriva för lite eller för mycket preventivt arbete. Marginalkostnaden av ytterligare en enhet x ges av kostnaden w , som tidigare framgått innebär tillsättandet av ytterligare en enhet x att den förväntade kostnaden för en olycka minskar i takt med sannolikheten för olyckan, vilket ges av $-p'(x)A$. Dvs. marginalnyttan för samhället ökar i takt med att den förväntade kostnaden för en olycka går ned. För att införa en effektiv nivå av preventiva åtgärder, x^* , skall marginalkostnaden av ytterligare en enhet x , vara lika med marginalnyttan som den ger upphov till enligt: $w = -p'(x)A$. Om antalet preventiva åtgärder är mindre än den effektiva nivån leder det till att marginalkostnaden är mindre än marginalnyttan för samhället, vilket ges matematiskt av: $(x < x^*) \rightarrow (w < -p'(x^*)A)$. Det innebär att det är förknippat med mindre totala kostnader att tillsätta fler preventiva åtgärder. Om antal preventiva åtgärder istället är större än den optimala nivån blir resonemanget det motsatta (ibid.).

3.2.3 Kostnadsbedömning av olyckor

För att effektivt kunna avgöra vad den kostnadsminimerande åtgärden är måste man på ett tillförlitligt sätt kunna bedöma kostnaden av en olycka samt kostnaderna för alla externaliteter som en viss handling ger upphov till. Teorin bakom avgörandet av kostnaden för en olycka bygger på hur mycket en viss individ skulle behöva kompenseras om en olycka inträffar för att vara indifferent mellan att råka ut för olyckan eller inte (Harrison & Theeuwes 2008 s288). Svårigheterna med ett sådant system är att avgöra hur storleken på compensationen skall räknas ut då olika människor sätter olika värden på saker. Då det kommer till materiella ting används ofta ett marknadsvärde som är baserat på vad föremålet hade varit värt idag givet andra likvärdiga föremål. När det kommer till personskador och andra icke materiella skador blir det genast svårare att bedöma storleken på en rättvis ersättningsnivå och nivån blir genast mycket mer subjektiv (ibid.). Som tidigare framgått utgör ansvarsfördelning och betalningsansvar vid en olycka centrala delar för införandet av preventiva åtgärder, om ingen betalning krävs kommer det finnas incitament att inte bedriva någon form av preventivt arbete. Detta ges av tanken att om klubbarna i fallet med idrottsrelaterat

våld ej skulle ha något kostnadsansvar om våld inträffar kan detta liknas med att de ersätts med exakt den summa som skadan gett upphov till. Det kan ske genom att de exempelvis kompenseras av staten för skador som skett på deras egendom samt för förlorade intäkter som kan uppstå m.m. I detta fall skulle den optimala punkten av preventiva åtgärder ges av följande ekvation:

$$w_1x_1 + Ap(x) - Dp(x) = 0$$

Då kompensationen som erhålls vid en olycka $Dp(x)$ är exakt lika stor som kostnaden för olyckan, $Ap(x)$ kommer lösningen på ekvationen ovan ges genom att sätta $x=0$ dvs. att inte bedriva något preventivt arbete. Det är därför viktigt att det råder en klar ansvarsfördelning samt tydligt betalningsansvar mellan olika parter ifall en olycka inträffar. Detta för att säkerhetsställa att preventiva åtgärder införs av de parter som kan bidra till att den totala kostnaden för samhället minimeras (Cooter, 2008).

3.3 Spelteori

Tillsättandet av olika former av preventiva åtgärder som vakter, polis m.m. kan liknas vid en kollektiv vara som ger effekter för både den som betalat för dem samt den som inte gjort det. Detta ger i sin tur upphov till problem angående en samhällseffektiv tillsättning av sådana åtgärder då det finns incitament för båda parter att dölja sin betalningsvilja och därigenom åka "snålskjuts" på den andra aktörens åtgärder. För att visa hur denna tillsättning av preventiva åtgärder kan gå till för både klubbar och polis kommer jag presentera troliga kostnadsfunktioner som aktörerna möter och agerar efter. Detta för att visa hur kostnadsfunktionerna kan få tillsättningen av preventiva åtgärder att skilja sig från den samhällsoptimala nivån givet att aktörerna agerar var för sig.

3.3.1 Troliga kostnadsfunktioner innan beslutet om betalningsansvar

Då klubbar och polisen har olika stora budgetar och troligtvis möter olika stora kostnader i sitt preventiva arbete kan tänkbara kostnadsfunktioner se ut på följande sätt:

$$C_1 = w_1x_1 + A_1p(x_1, x_2)$$

$$C_2 = w_2x_2 + A_2p(x_1, x_2)$$

Där C_1 utgör polisens totala kostnader och C_2 utgör en klubbs totala kostnader, medan w_1 och w_2 utgör kostnaderna för en enhet av preventivt arbete x , (ex vakter, kameror,

poliserna m.m.) för var och en av aktörerna. Den sista termen för respektive aktör kan ses som en extern kostnadseffekt som beror på den samlade satsningen på preventiva åtgärder. Där kostnaden för en framtida olycka (A_1 & A_2) minskar för respektive part i takt med att fler gemensamma resurser läggs på preventiva åtgärder. Anledningen är att sannolikheten, p , för en olycka avtar då fler preventiva åtgärder införs i enlighet med rättsekonomisk teori. En olycka kan i detta fallet antas vara bråk och våldsamheter i samband med match, och kostnaden för sådana händelser kan vara direkta kostnader som böter och skador på egendom. Dessa skiljer sig troligtvis åt för klubbar och polis (Cooter, 2008). Då varje aktör utgår ifrån sin egen kostnadsfunktion kommer de att tillsätta det antal preventiva åtgärder som minimerar kostnaderna för dem själva. Detta görs genom att man deriverar C_1 och C_2 med avseende på x_1 och x_2 samt sätter detta lika med 0, vilket ger första ordningens villkor:

$$dC_1/dx_1 = w_1 + A_1 dp/dx_1 = 0$$

$$dC_2/dx_2 = w_2 + A_2 dp/dx_2 = 0$$

Då införandet av ytterligare en enhet preventiv åtgärd av någon aktör gör att sannolikheten, och därigenom kostnaden, för en olycka minskar för båda parter uppstår ”snålskjutsproblemet”. Problemet innebär att det finns incitament för båda parter att minimera sina egna kostnader sett till vad den andra aktören gör. Detta görs genom att man sätter marginalkostnaden för preventiva åtgärder (w_1, w_2), lika med den marginalnytta som råder för en själv givet vad den andra parten har gjort. Dvs. om polisen har tillsatt ett visst antal poliser kommer klubbarna att tillsätta ett antal vakter till dess att marginalkostnaden av ytterligare en enhet är lika med marginalnyttan av samma enhet för klubben. Vilket ges matematiskt av:

$$w_2 = -A_2 dp(x_1, x_2) / dx_2$$

Av resonemanget följer att det kommer vara optimalt för båda parter att försöka dölja sin betalningsvilja så att de kan ”åka snålskjuts” på den andras åtgärder i den utsträckning det är möjligt, för att på så sätt minimera sina egna kostnader (Rosen & Gayer, 2008).

3.3.2 Troliga kostnadsfunktioner efter beslutet om betalningsansvar

Då bolagiserade klubbar nu skall betala för sitt eget säkerhetsarbete såväl som polisens kommer kostnadsfunktionerna att ändra form enligt:

$$C_1 = A_1 p(x_1, x_2)$$

$$C_2 = w_1x_1 + w_2x_2 + A_2p(x_1, x_2)$$

Då polisen inte kommer att bära några kostnader för de preventiva åtgärder de sätter in kommer den totala kostnaden för detta att flyttas till klubbarna vilket representeras av att w_1x_1 nu finns i klubbarnas kostnadsfunktion. Då x_1 och w_1 ges av polisen kan klubbarna ej påverka denna kostnad vilket gör att den kan liknas vid en fast kostnad som tillkommer exogent till slutsumman. Sett till att bolagiserade klubbar även nu är ute efter att minimera sina kostnader i varje given situation kommer detta göras på samma sätt som förut:

$$dC_2/dx_2 = w_2 + A_2dp(x_1, x_2)/dx_2 = 0$$

Men då klubbarna nu även kommer att bära polisens kostnader, vilket kan representeras av en fast kostnad, F , som tillkommer exogent i ekvationen ovan finns det incitament att ytterligare dra ned på det egna säkerhetsarbetet. Detta då man redan betalar summan F för det säkerhetsarbete som görs av polisen vilket gör att man kan minska kostnaderna för sitt eget säkerhetsarbete w_2 då arbetsuppgifter kan flyttas över till polisen. Vilket ges matematiskt av att det nu är de fasta kostnaderna F samt de egna kostnaderna w_2 som skall vara lika med marginalnyttan för klubbarna:

$$F + w_2 = -A_2dp(x_1, x_2)/dx_2$$

Då kostnaden av en olycka för klubbarna, A_2 , fortfarande är lika stor som den var innan beslutet om betalningsansvar innebär det att antal preventiva åtgärder kommer att minska.

3.3.3 Effektiv kostnadsfunktion för samhället

Genom att minimera den samlade kostnadsfunktionen, dvs. $C_1 + C_2$ kan man räkna fram det som ur samhällig synpunkt är den optimala nivån att lägga på säkerhetsarbete och andra preventiva åtgärder. Detta görs genom att se till samhällets kostnadsfunktion, C_s :

$$C_s = w_1x_1 + w_2x_2 + (A_1 + A_2)p(x_1, x_2)$$

Då samhällets kostnadsfunktion består av både polisens och klubbarnas kostnadsfunktioner bör aktörerna se till den samlade kostnaden för samhället av en olycka, $A_s = A_1 + A_2$. Detta kan göras för de båda aktörerna genom att man deriverar samhällets kostnadsfunktion med avseende på både x_1 och x_2 och sätter lika med 0:

$$\begin{aligned} dC_s/dx_1 &= w_1 + A_s p(x_1, x_2)/dx_1 = 0 \\ dC_s/dx_2 &= w_2 + A_s p(x_1, x_2)/dx_2 = 0 \end{aligned}$$

Om båda aktörerna ser till den samlade kostnaden för samhället av en olycka, A_s ,

kommer det finnas incitament för var och en av dem att ha en högre andel preventiva åtgärder då man nu inte enbart ser till den egna kostnaden av en olycka. Exempelvis blir klubbarnas tillsättning av preventiva åtgärder större i detta fall gentemot de två andra fallen ty:

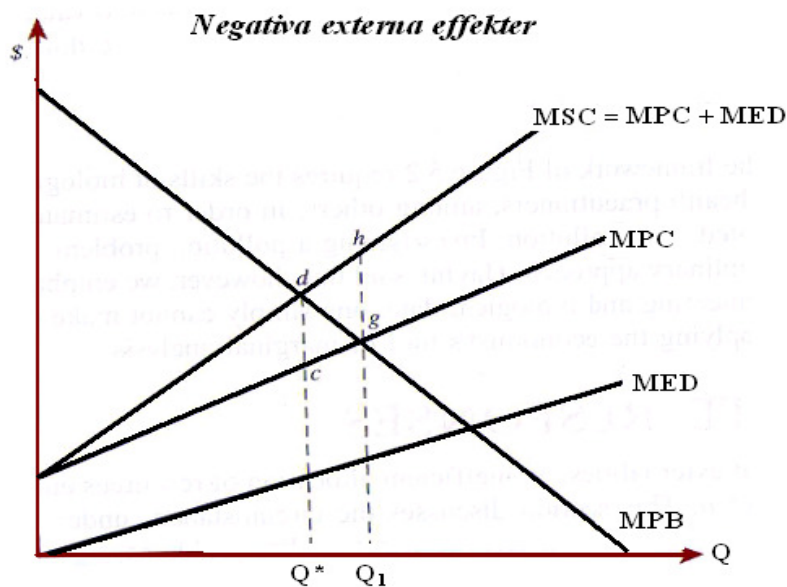
$$w_2 = -A_2 dp(x_1, x_2) / dx_2 > w_2 = -A_2 dp(x_1, x_2) / dx_2 + F > w_2 = -A_2 dp(x_1, x_2) / dx_2$$

Genom att se till den samhälliga kostnadsfunktionen kan det preventiva arbetet bli mer kostnadseffektivt då det så kallade "snålskjutsproblemet" försvinner. Detta gör att den förväntade kostnaden för en olycka + kostnaden för preventiva åtgärder för samhället, $E(SC)$, blir mindre genom en gemensam ansträngning. Vilket representeras av diagrammet i avsnitt 3.2 där det syns att den kostnadseffektiva punkten för samhället ges vid x^* , om det införs för mycket eller för lite preventiva åtgärder kommer man ej nå denna kostnadseffektiva punkt.

3.4 Externaliteter

Förekomsten av negativa externa effekter som t.ex. våld i samband med idrottsliga arrangemang ger upphov till snedvridande effekter på marknaden då denna inte fungerar optimalt om inte effekterna värderas och inkorporeras. Som ett försök att minska dessa negativa externa effekter kan olika typer av preventiva åtgärder införas. Det centrala i arbetet kring att förhindra eller kompensera för de negativa externa effekter som finns är att värdera dem i kronor och ören för att sedan kunna ta ett kostnadseffektivt beslut om vad som måste göras. (Lundmark, 2010 s370).

Då de externa effekterna har värderats kan dessa försöka internaliseras i ekonomin genom att staten med hjälp av ekonomiska styrmedel påvisar och inkluderar kostnaderna så att en samhällsekonomisk optimal utbudsnivå kan nås. Detta kan göras genom att ålägga en aktör med mer kostnader för att på så sätt minska utbudet av det som ger upphov till de externa effekterna. Till sitt förfogande har staten två generella ekonomiska styrmedel, kvantitativa och incitament baserade. Skillnaden mellan dessa är att kvantitativa påvisar hur målen skall nås, medan de incitament baserade åtgärderna deklarerar att ett visst mål är eftersträvansvärt men inte hur det skall nås. I fallet med idrottsrelaterat våld kan man urskilja att staten valt en kvantitativ väg då det idag finns vissa minimikrav gällande antal publikvärdar och vakter som skall finnas på plats vid matcher för att förhindra våld.

MPB: Marginalvinst (privat)

MED: Extern marginalskada

MPC: Marginalkostnad (privat)

MSC: Marginalkostnad (samhälle)

När en privat aktör producerar en vara kommer han att producera kvantiteten Q_1 , ty $MPC=MPB$ i denna punkt. Samtidigt som han producerar sin vara ger den upphov till att någon annan tar en viss skada för varje extra enhet han producerar (MED). Om denna skada inte värderas och räknas in kommer kvantiteten som produceras inte vara samhälligt optimal, förutsatt att man värderar de båda aktörernas nytta lika högt. Istället borde kvantiteten Q^* produceras, i denna punkt gör producenten en förlust gentemot punkten Q_1 (arean cgd) samtidigt som den andra aktören gör en vinst (arean $cgdh$). Då arean $cgdh$ är större än cgd är detta den samhälligt optimala punkten (Rosen & Gayer, 2008). Om man ser till matcherna är den främsta negativa externa effekten av att många människor samlas på samma plats att det kan uppstå bråk. Det är därför av central vikt att försöka värdera vad skador på såväl människor som omgivning skall vara värt och ta med i kostnadsanalysen. Vidare är det även viktigt att de positiva externa effekter som klubbarna ger upphov till tas med i en sådan kostnadsanalys för att avgöra huruvida utbudet av idrott borde minska eller öka. Exempel på sådana positiva effekter som borde värderas är bl.a. de sociala åtaganden klubbarna tar bland ungdomar vilket tidigare forskning visat effektivt i kampen mot huliganism och våld (Green 2009:2).

Kapitel 4 Empiri

Genom intervjuer och studerandet av tidigare forskning har siffror angående säkerhetskostnaderna för polis och klubbar hämtats in. Vidare har uppgifter som berör arbetsfördelning i samband med match hämtats in för att se vad respektive aktör gör idag och vilka bestämmelser som finns. Som en sista del har utvecklingen i säkerhetsläget de senaste åren studerats.

4.1 Ansvarsfördelning

För att kunna avgöra vad som är en rimlig kostnad att lägga på preventiva åtgärder för att förhindra en olycka samt hur denna kostnad skall fördelas på berörda parter behöver en klar ansvarsfördelning finnas (Cooter, 2008). Som tidigare nämnts har även staten primärt två sätt att internalisera förekomsten av externa effekter i ekonomin där de i fallet med idrottsrelaterat våld kan sägas ha valt en kvantitativ väg. Detta genom de många krav som ställs på klubbarna i samband med tillståndsansökan om att få spela en match. Dessa krav kommer från såväl polismyndigheten som svensk elitfotboll (SEF).

4.1.1 Minimikrav

Idrottsföreningar som idag anordnar matcher i såväl elitserien som allsvenskan möts av en kravlista från myndigheternas sida där det mesta tar sin grund i ordningslagen. Utöver myndigheternas krav kommer även krav från bl.a. svensk elitfotboll (SEF) för fotbollsklubbarna. Inför varje anordnad match är det upp till polismyndigheten att påföra arrangören med villkor som måste uppfyllas för att få tillståndet att spela matchen beviljad. I detta villkor anges alltid minimikrav angående antal ordningsvakter samt antal funktionärer vilka är att jämställa med publikvärdar. Vidare innehåller tillståndet ofta andra säkerhetsbestämmelser, exempelvis att personer som är för berusade inte skall få komma in på arenan, att sjukvårdspersonal skall finnas på plats, att pyroteknik skall hindras från att tas in på arenan, att personer med tillträdesförbud inte skall få komma in m.m. Om arrangören bryter mot någon av dessa förordningar riskerar man böter eller fängelse i upp till sex månader. Då detta är minimikrav på säkerhet innebär det inget förbud mot att göra mer än vad som krävs, något som också många klubbar gör. I min intervju svarar en evenemangsansvarig i en

av de berörda klubbarna följande på frågan om de gör något mer än de minimikrav som sätts:

“Svaret är, trots det omfattande säkerhetsarbetet som redan sker, ja. Som arrangör ska vi ansvara för att god ordning råder på arrangemanget. Detta framgår av ordningslagen. Detta innebär också att vi har en skyldighet för att alltid vidta åtgärder för att upprätthålla detta. Bland annat behovsprövar vi alla våra åtgärder, utöver de som ingår i kraven för matchen, för att vi ska vara trygga i oss själva som arrangör.”

Genom tillståndet som krävs inför ett arrangemang kan alltså polisen sätta de villkor de anser att klubbarna i fråga behöver uppfylla, genom detta tillstånd förmedlas indirekt budskapet om den ansvarsfördelning som skall råda mellan klubb och polis i samband med match. Klubbarna sköter i huvudsak hela säkerhetsarbetet inne på arenan och polisen går bara in där i nödfall, polisen å sin sida sköter till största delen säkerheten utanför arenan. Med detta kan man i enlighet med frågan om kostnadsfördelning tydligt påvisa vad man tycker att klubbarna bör göra för att förhindra våld i samband med match samtidigt som man då kan påvisa sin egen roll. Grunden till ett sådant beslut borde rimligtvis bygga på någon form av kostnad kontra riskbedömning men pågrund av sekretess är det svårt att säga vilka grunder en sådan analys vilar på. Denna sekretess angående polisens riskbedömning är inte enbart riktad mot allmänheten utan berör även de aktuella klubbarna vilket enligt utförda intervjuer visar sig problematisk då det kommer till bedömning av egna insatser från klubbarnas sida. Sådär svarar samma evenemangsansvarig på frågan om processen bakom tillsättningen av poliser och om de själva kan påverka storleken på polisinsatsen genom att exempelvis höja andelen egna vakter:

”Exakt hur processen går till avseende detta, vet inte jag då vi med hänsyn till sekretessregler inte har rätt till insyn i detta arbete. Vi har vidare förvägrats att delges information som kan ha direkt effekt på personaluttag, exempelvis de hot- och riskbedömningar som polisen upprättar inför varje match. Syftet med insyn från vår sida är att se på vad ytterligare sätt som vi kan hjälpa till för att flytta över arbetsuppgifter och annat till oss som arrangör för att på så sätt minska det polisiära personalbehovet. Men följer naturligt att detta är svårt att göra då vi p.g.a. sekretessregler inte tillåts denna insyn i processen.”

Som framgår verkar denna osäkerhet få såväl ekonomiska som säkerhetsmässiga konsekvenser för klubbarna vilket i sin tur kan påverka den totala framtida kostnaden för det preventiva arbetet. Den stora osäkerheten angående tillsättning av poliser och

kostnaden för dessa framgår tydligt i bilaga tre där korrespondens mellan en berörd klubb och polismyndigheten kan ses.

4.2 Kostnadsläget

4.2.1 Klubbarnas kostnader

De senaste åren har kostnaden för säkerhetsarbete i samband med idrottsliga arrangemang ökat markant för klubbarna. Siffror framtagna av regeringens nationella samordnare mot idrottsrelaterat våld visar att säkerhetskostnaderna för hockey & fotboll har tredubblas mellan 2005 till 2011 (SOU 2012:23). Då beslutet om att idrotts aktiebolag självs skall betala för polisinsatserna fattades år 2011 är det intressant att se hur mycket av de totala säkerhetskostnaderna de stod för detta år:

	2005 (mkr)	2011(mkr)
Fotboll (varav idrottsAB)	14	39 (12)
Ishockey (varav idrottsAB)	4	25 (11)
Summa (varav idrottsAB)	18	64 (23)

Som framgår har det skett ganska stora förändringar i säkerhetskostnader från 2005 till 2011 där hockeys säkerhetskostnader har mer än sexdubblas under perioden.

Antal idrotts aktiebolag i ishockey var under denna period tre varav två ligger i Stockholm och en i Växjö. Vilket innebär att om man skulle anta att säkerhetskostnaderna fördelades jämt mellan dessa aktörer har varje aktör en kostnad om 3,66mkr årligen.

I fotbollens fall är motstående siffra det aktuella året fyra idrotts aktiebolag varav tre i Stockholm och en i Örebro, vilket ger en kostnad om 3mkr årligen för var och en av klubbarna. Då säkerhetskostnaderna generellt är högre i Stockholm, samt att de även har högre publiksnitt är det inte troligt att kostnaderna kan fördelas jämt på detta sätt(ibid.). Det faktum styrks av egen kontakt med ÖSK fotbolls VD där han pekar på årliga säkerhetskostnader omkring 800tkr. Givet att resterande siffra (11,2mkr) fördelas jämt mellan de tre aktörerna i Stockholm blir siffran 3,73mkr var i säkerhetskostnader. Denna siffra är då liknande den för hockeys och det är rimligt att

anta att det är på detta sätt. Då klubbarna även har stora mängder frivilligarbetare som inte har betalt i samband med match kan dessa siffror antas vara större. Om man skulle värdera de ideella insatser som görs inom säkerhetsområdet skulle den totala siffran för säkerhetsarbetet uppgå till närmare 90mkr år 2011 (ibid.).

4.2.2 Polisinsatsens kostnader

Som tidigare framgått i kapitel två i denna uppsats låg de sammanlagda poliskostnaderna för fotbollssäsongen 2007 på runt 70mkr. Försök har gjorts att få in liknande data för 2011-2012 men inte lyckas då det är svårt att sammanställa siffror för samtliga polisdistrikt. Som ett försök att få en mer detaljerad bild över de kostnader som polisen har för att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang kan man hänvisa till de belopp polismyndigheten använder sig av i sin fakturering till vinstdrivande arrangörer. I tredje paragrafen i förordning (1982:789) står det bl.a. att följande belopp skall erhållas av vinstdrivande arrangörer:

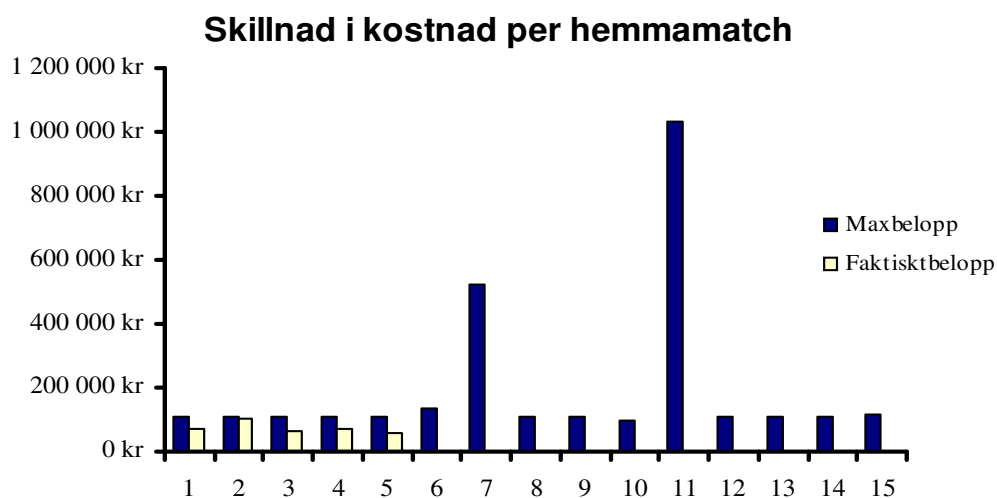
- 920 kronor per påbörjad timme för var och en av de polismän som behövs..
- 4 kronor per påbörjad kilometer för varje bil,
- 5 kronor per påbörjad kilometer för varje motorcykel,
- 320 kronor per påbörjad timme för varje hund,
- 390 kronor per påbörjad timme för varje häst,
- 15 200 kronor per flygtimme för varje helikopter.

Polisen utgår från dessa belopp för att sedan sammanställa det maxbelopp som klubbarna kan få betala för polisinsatsen i samband med match. För att avgöra storleken på detta maxbelopp utgår polisen från en intern riskbedömning som sker inför varje match, i denna fastställs hur många poliser och materiell som skall utkommenderas osv. Den längd på insatsen för vilka klubbarna blir betalningsskyldiga uppgår till totalt fyra timmar i anknytning till en aktuell match, (matchtid + en timma före och efter) (bilaga två). Ersättning skall betalas för den insats som sker "vid" arrangemanget, i fallet med insatser relaterade till idrottsliga arrangemang bedöms detta vara såväl inne på arenan som i det direkta närområdet runt omkring arenan (Rikspolisstyrelsen, 2011 RA-510-1704/11). Detta område betecknas som "kostnadsområde", exempel på ett sådant geografiskt område gällande Stockholms stadion kan ses i bilaga ett. Om poliser rör sig ut från detta kostnadsområde under

pågående insatstid, fyra timmar, skall kostnaden för detta räknas av mot det maxbelopp som angivits för insatsen. Detta görs internt av polisen och meddelas sedan klubbarna genom att de får reda på det faktiska kostnadsbeloppet för insatsen (ibid.).

4.2.3 Kostnadsökning och osäkerhet

I och med beslutet om att idrotts aktiebolag själva skall betala för de polisinsatser som sker i samband med deras arrangemang skall kostnaderna flyttas från polisen till klubbarna ifråga i enlighet med ordningslagen. Genom intervjuer och insamlande av data gällande kostnadsökningen kan en stor osäkerhet gällande storleken på denna urskiljas. En del av denna osäkerhet grundar sig i den sekretess som råder gällande bedömningen av polisinsatsens storlek samt när denna deklarerats till klubbarna vilket gör att deras egna säkerhetsarbete blir svårt att planera. En annan central del av osäkerheten berör den skillnad i kostnader som råder mellan olika matcher men även den potentiella skillnad som kan råda per match. Detta genom att det maxbelopp klubbarna får reda på inför en match kraftigt kan skilja sig från det faktiska belopp som de slutligen skall betala för samma match. Vidare har klubbarna gett uttryck för en osäkerhet kopplad till att det inte tydligt framgår i slutbeloppet vad som fakturerats för, vilket kan ses i korrespondensen mellan en berörd klubb och polisen i bilaga två. För att påvisa den skillnad det kan råda i poliskostnaderna mellan olika hemmamatcher såväl som skillnaden mellan maxbelopp och faktisktbelopp per match har data angående dessa kostnader kunnat sammanställas för en specifik klubb. I nedanstående diagram tydliggörs skillnaden i maxbelopp som råder mellan hemmamatcherna:

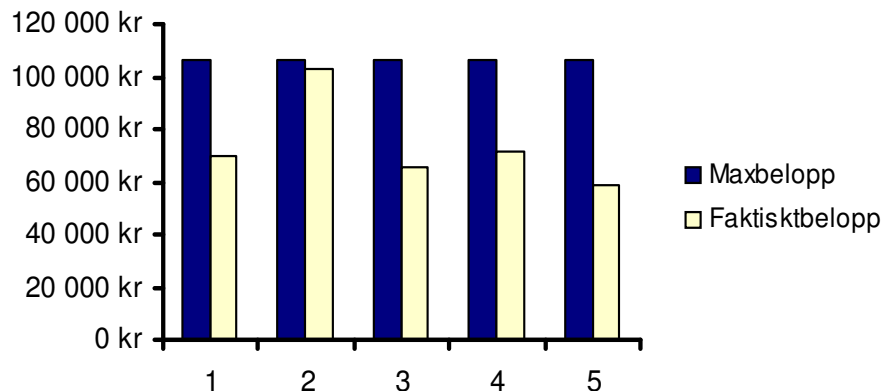

Klubben som studerats är varken den klubb som kommer få högst eller lägst ökade kostnader av polisinsatsen utan placerar sig någonstans i mitten. Som framgår av diagrammet råder det stora skillnader i beräknad poliskostnad mellan matcherna vilka mäts på x axeln. Inför varje match gör polisen en intern riskbedömning vilken inte enbart grundar sig på publikantal då en sådan bedömning skulle innebära att det är ca tio gånger mer publik på match elva gentemot match tre, vilket inte är fallet. Efter att polisen gjort sin interna riskbedömning deklarerar de för klubbarna hur stor polisinsatsen kommer att vara samt hur stor maxkostnad de kan förvänta sig. Detta skall göras senast fyra veckor innan en aktuell match, vilket innebär en stor osäkerhet för klubbarnas budgeteringsarbete då exempelvis kostnaderna för match elva på drygt en miljon kronor tydliggörs fyra veckor innan den skall äga rum. Sådär svarar en representant för den specifika klubben på frågan om vad osäkerheten gällande polisinsatsens storlek kan få för konsekvenser för deras budgeteringsarbete och övriga verksamhet:

“Ett budgeteringsarbete avseende poliskostnaderna är något som vi har extremt svårt att ta höjd för. Vi kan inte påverka vilka matcher som genomförs som så kallade läns-gemensamma kommanderingar (vilka är mångt mycket mer personalkrävande än om det är en vanlig match). Självfallet så innebär kostnadsmassan som sådan att annan verksamhet blir lidande. Inte minst det proaktiva säkerhetsarbete som vi själva bedriver, men även annan typ av verksamhet kan bli lidande då vi inte kommer att ha råd att ha en lika stor kostym som tidigare.”

Som framgår är poliskostnaderna per match förknippade med stor osäkerhet för klubbarna. Osäkerheten angående poliskostnaderna upphör dock inte för att en match har spelats färdigt, istället tillkommer ytterligare osäkerhetsmoment rörande slutkostnaden för polisinsatsen. Detta då polisen efter en avslutad match skall göra sin avräkning angående de delar av insatsen som rört sig utanför det geografiska kostnadsområdet (exempel på ett sådant område kan ses i bilaga ett). Denna avräkning kan ta tid vilket tydliggörs av att endast de första fem matcherna har kostnadsbestämt till fullo i diagrammet ovan. För att påvisa hur stor skillnaden kan vara mellan det maxbelopp klubbarna fått reda på inför en match och det faktiska belopp som de skall betala har jag sammanställt ytterligare ett diagram för de första fem matcherna för den specifika klubben:

Skillnad mellan maxbelopp och faktisktbelopp

Som synes kan det råda ganska stora skillnader mellan maxbeloppet och slutbeloppet, exempelvis för match fem ovan där skillnaden är 55%. Det är denna skillnad som ger upphov till ytterligare osäkerhet hos klubbarna när det kommer till deras budgeteringsarbete då de måste ta i beaktning att kostnaderna kan bli så stora som maxbeloppet gör gällande. Det innebär i enlighet med utförda intervjuer att det finns en betydande risk att andra delar av klubbarnas verksamheter drabbas givet att de själva skall bära kostnaderna för polisinsatserna. Detta då det ofta innebär stora kostnadsökningar för klubbarna i relation till deras redan existerande säkerhetskostnader. Om man utgår från uppgifterna för klubben ifråga innebär det en kostnadsökning från dryga fyra till sju miljoner kronor, dvs. en ökning med 75%. Om man utgår från synpunkten att förhindra våld på ett kostnadseffektivt sätt är risken att klubbarnas egna proaktiva säkerhetsarbete minskar till följd av en sådan kostnadsökning stor. Sådär svarar samma representant på frågan om en sådan kostnadsökning inte ger incitament att minska på sitt egna säkerhetsarbete:

” Denna diskussion är ofrånkomlig eftersom konsekvenserna (ekonomiskt) om man inte har något eget säkerhetsarbete eller organisation inte blir värre än för den som har detta. Frågan är därför hur seriös arrangör man vill vara. Givetvis kommer vi som arrangör att ha en viss grund att stå på ur ett säkerhetsperspektiv, men allt annat som kommer därutöver kommer förmodligen inte att bedrivas.”

Om klubbarnas proaktiva säkerhetsarbete och övriga verksamhet minskar kan det finnas risk att den positiva trend som existerat under senare år för att förhindra våld bryts. Bl.a. då det proaktiva arbetet i form av olika projekt och andra informella åtagande i enlighet med tidigare forskning har visat sig effektiv mot att förhindra våld genom att det exempelvis försvårar huliganrekryteringen (Brå, 2008:20).

4.3 Ordningsläget

Efter det att en match har spelats färdigt sammanställer berörd polismyndighet där matchen spelats en såkallad matchrapport där säkerhetsläget beskrivs och utvärderas. I en sådan rapport tas säkerhetsläget såväl inne, som utanför arenan upp. I polisens sammanställning över fotbollsäsongen 2011 bedöms 95% av matcherna ha haft ett bra eller mycket bra ordningsläge inne på arenorna vilket är en förbättring gentemot 2009 då motsvarande siffra var 85% . Av 207 matcher var det nio (4,5%) som ansågs ha haft dåligt eller mindre bra ordningsläge inne på arenan. När det kommer till säkerhetsläget utanför arenan bedöms ordningsläget ha varit bra i 90% av matcherna under 2011 vilket även de är en förbättring gentemot 2009 då motsvarande siffra var drygt 73 %. Således är det ett fåtal lag och matcher som är drabbade gentemot antal totalt spelade matcher (Rikspolisstyrelsen, 2012 ,PoA-223-247/11). I samma sammanställning kan man läsa att fotbollssäsongen 2011 överlag har avlöpt väl och där våld ofta har kunnat undvikas genom förebyggande arbete, dock påpekar rapporten att det upplevda samarbetet mellan polis och vissa elitklubbar har försämrats på en del håll i landet. Några tänkbara anledningar till detta antas röra poliskostnaderna och hur olika polismyndigheter hanterar villkorsgivningen för en match. Det framhålls att det är av stor vikt att detta samarbete återigen förbättras (ibid.).

Då rapporten gavs ut pågick fortfarande hockeysäsongen vilket har gjort att en slutlig sammanställning inte kunnat göras. Däremot ansågs 92% av 168 matcher som spelats mellan sep - dec 2011 haft mycket bra ordningsläge. Säsongen dittills beskrivs som mycket lugnt trots att antal besökare ökat under denna period. Framgångarna beror enligt rapporten på den gemensamma strategin klubbarna, polisen och svenska ishockeyförbundet utarbetat, samt de tekniska investeringarna klubbarna gjort för att förhindra oroligheter. Strategin som bedrivits går ut på att klubbarna skall verka för ett ökat förebyggande säkerhetsarbete för att motverka våld och ordningstörningar (ibid.).

Kapitel 5 Analys & Diskussion

För att exemplifiera och påvisa de konsekvenser som en överföring av poliskostnaderna till klubbarna ger upphov till kommer jag utgå från mina intervjuer och mina antagna kostnadsfunktioner. Genom att applicera grundläggande teori om vinstmaximering kommer jag att visa hur troliga svarsreaktioner kan bli på ett sådant beslut, och därigenom visa vad effekten för samhället kan bli. Sedan görs ett försök att påvisa hur man kan få fram det samhälligt optimala utbudet av idrott givet att våld tillsammans med andra faktorer värderas och inkorporeras i analysen. Vidare förs en allmän diskussion om ordningsläget givet kostnadsläget. Kapitlet avslutas med förslag till framtida forskning.

5.1 Effekter av att klubbarna skall stå för kostnaden

5.1.1 Antagande och metod

Genom att utgå från de kostnadsfunktioner jag använde mig av i teoriavsnittet och den empiri som berör kostnadsökningen för klubbarna kan en optimal strategi i enlighet med vinstmaximering urskiljas. Som tidigare kan den förenklade kostnadsfunktion som antas gälla innan beslutet om att bolagiserade klubbar skall betala för polisinsatsen ges av:

$$C_2 = w_2x_2 + A_2p(x_1, x_2)$$

Då idrotts aktiebolag nu även måste betala för polisinsatsen är det ett rimligt antagande att funktionen ovan ändrar form i enlighet med resonemanget fört i teoriavsnittet.

Istället för att klubbarnas kostnadsfunktion enbart beror på antalet preventiva åtgärder som polisen sätter in, x_1 , kommer nu funktionen även bero på kostnaden för dessa. Om vi benämner den totala kostnaden för polisinsatsen med F kan följande kostnadsfunktion antas gälla för en bolagiserad klubb:

$$C_2 = F + w_2x_2 + A_2p(x_1, x_2)$$

Då slutkostnaden för polisinsatsen är ytterst svår att förutse i enlighet med egna intervjuer och framtagna kostnadsuppgifter per match kommer klubbarnas ända möjlighet vara att räkna med det maxbelopp som polisen bifogar dem inför match. Vidare påvisar insamlad empiri att denna kostnad inte går att påverka för klubbarna genom att exempelvis höja andelen egna vakter då polisen på grund av olika faktorer som bl.a. sekretess inte kan delge klubbarna sin riskbedömning. Av de anledningarna

kan F antas ges exogent utan möjlighet att påverka för klubbarna, vidare kommer F alltid att representera maxbeloppet för en polisinsats oavsett vad det verkliga utfallet blir. Detta då klubbarna måste räkna med att kostnaderna kan bli så stora i sitt budgeteringsarbete. Vidare kan man rimligtvis göra antagandet att intäkterna inte går att öka på något nämnvärt sätt på kort sikt då detta förmodligen redan hade gjorts om man antar att klubbarna är rationella aktörer som hellre får en högre vinst än en lägre. Det enda sätt som då återstår för klubbarna är att minska sina kostnader och på så sätt öka sina vinster, detta görs i ekvationen ovan genom att minska w_2 så mycket som möjligt. Detta för att w_2 är det ända i ekvationen ovan som klubbarna själva kan påverka, vilket i enlighet med utförda intervjuer bl.a. innebär att kapa de egna säkerhetskostnaderna ner till de minimikrav som finns, men även genom att krympa verksamheten som sådan.

5.1.2 Resultat

Eftersom polisinsatsen ofta tenderar att bli mindre än vad som angetts inför match genom att poliser har kunnat lämna kostnadsområdet, verkar det finnas utrymme för att minska poliskostnaderna. Men genom resonemanget ovan är det rimligt att anta att klubbarna på grund av poliskostnaderna och osäkerheten kopplad till dessa kommer att minska sitt eget säkerhetsarbete. Det framgår genom intervjuer att det är troligt att säkerhetsarbetet minskar dels i bemanning men även på andra indirekta sätt som utbildandet av säkerhetspersonal, proaktiva sociala åtgärder m.m. Detta kan få konsekvenserna att färre poliser kommer att kunna lämna kostnadsområdet i framtiden då de kan behövas för att täcka det minskade säkerhetsarbetet från klubbarnas sida. I enlighet med rättsekonomisk teori skall den part som har lägst kostnader för att förhindra en olycka vara den som gör det (Cooter, 2008). Då det framgår av polismyndighetens egna uppgifter att faktureringskostnaden för en polis är 920kr per timma exklusive moms. Till detta kommer ytterligare kostnader för hundar, hästar m.m. i enlighet med förordning 1982:789. Enligt framtagna uppgifter kostar en vakt från ett bolag som en klubb använder sig av ca 400kr per timma exklusive moms, vidare har klubbarna tillgång till ett frivilligarbete i en utsträckning som polisen inte har i form av publikvärdar m.m. Av resonemanget följer att det är förknippat med mindre kostnader att genom fler vakter och publikvärdar ersätta delar av den polisinsats som planeras. Genom att klubbarna tillåts ta ett större ansvar i

planeringsprocessen kan de sammanlagda kostnaderna för att förhindra våld i samband med idrottsliga arrangemang minska. Detta styrks av diskussionen i teoriavsnittet angående vad som är en samhälligt optimal summa att lägga på preventiva åtgärder. Om man utgår från den förväntade samhälliga kostnaden av våld samt kostnaden av preventiva åtgärder i samband med idrottsliga arrangemang, $E(SC)$, kommer den kostnadseffektiva punkten ges vid x^* . Denna punkt är förknippad med de lägsta kostnaderna för samhället.

Sett till den osäkerhet som idag råder kring polisinsatsernas storlek och dess kostnader där det ibland kan skilja 55% mellan maxbelopp och faktisktbelopp, tyder på att de totala kostnaderna går att minska genom att underlätta så att fler poliser kan lämna kostnadsområdet. Eller kanske mer önskvärt genom att minska den polisinsats som befinner sig på plats från första början genom ett ökat samarbete mellan klubb och polis. I enlighet med tidigare resonemang baserat på den empiri jag samlat in verkar det i dagsläget dock vara svårt för klubbarna att kunna påverka polisinsatsens omfattning genom egen säkerhetspersonal på grund av olika formaliteter. Det är därför ett rimligt antagande att det finns utrymme att minska de totala kostnaderna för preventiva åtgärder givet en mer gemensam och transparent process. Detta kan representeras av att man i dag befinner sig över den samhälligt optimala punkten, x^* , vilket innebär att det läggs för mycket resurser på att förhindra olyckan sett till vad som är samhälligt optimalt. Genom att klubbarna tillåts ta mer ansvar i det preventiva arbetet kan de totala kostnaderna minska, detta kan göras på flera tänkbara sätt. Antingen låter man klubbarna på ett tidigt stadium vara med i den process som ämnar till att bedöma riskerna inför en viss match och därigenom kan parterna tillsammans bedöma den samlade insatsens storlek. Vilket gör att man kan närma sig den samhällseffektiva kostnadsfunktionen som angetts i teoriavsnittet och därigenom kan man nå den samhällsekonomiskt optimala punkten, x^* . Detta förslag kräver dock att sekretessen luckras upp så ett mer effektivt samarbete kan etableras. Om polisen inte kan eller vill luckra upp denna sekretess kan de i sin roll som tillståndsbeviljare ensamma sätta den bemanning av vakter och publikvärdar som minimerar polisinsatsen och därigenom de totala kostnaderna. Om detta görs på ett effektivt sätt kommer man även i detta fall att röra sig mot den samhällsekonomiskt optimala punkten, x^* .

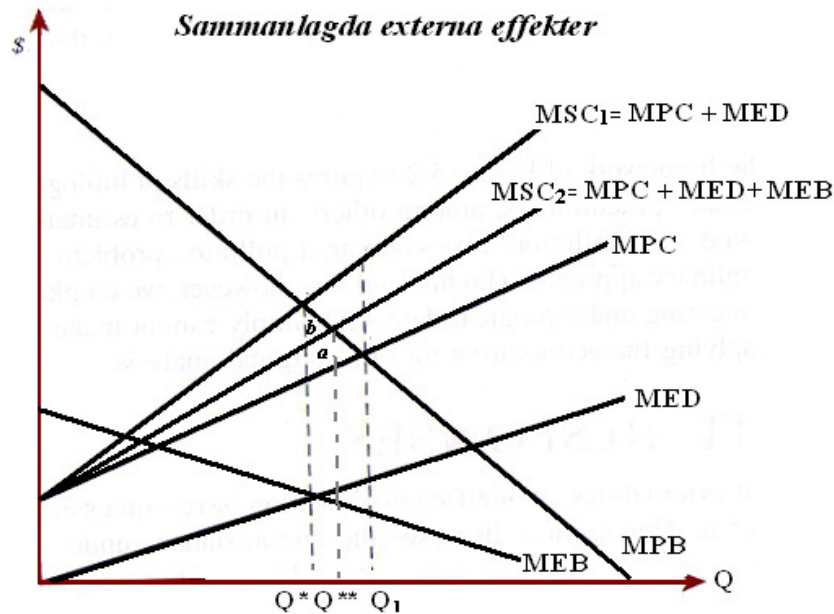
5.1.3 Kritik

Resonemanget bygger till viss del på de kostnadsfunktioner jag antagit gälla för en klubb, de är troligt att dessa är mycket mer komplicerade och borde utvidgas till att ta hänsyn till andra faktorer. Då det tidigare framgått att polisens riskbedömning inför specifika matcher är ålagda med sekretess går det inte att räkna fram den implicita kostnad för våld de räknat med i sin kostnadsanalys. Därigenom går det inte att på ett precist sätt påvisa den optimala punkten för vilket de förväntade kostnaderna för samhället är som lägst. De antagna kostnaderna för en vakt har hämtats från en specifik aktör på marknaden vilket gör att denna säkert kan variera något mellan klubbarna. Vidare skall sägas att det råder viss skillnad mellan de befogenheter som vakter har gentemot de som en polis har, vilket innebär att vakter och annan säkerhetspersonal aldrig helt kan ersätta polisen. Dvs. man kan inte få polisinsatsen att bli lika med noll, något som inte heller borde eftersträvas, däremot borde en gemensam kostnadsminimering eftersträvas.

5.2 Våldets inverkan på utbudet

5.2.1 Antaganden och Metod

Genom att utgå från grundläggande resonemang kring förekomsten av externaliteter och dess inverkan på ett optimalt utbud kan man försöka visa hur detta förändras givet att de externa effekterna värderas och inkorporeras. På detta sätt kan man analysera om utbudet av elitidrott borde minskas sett till de externa effekter det ger upphov till. Om vi förenklat utgår från att den ända negativa externa effekten som finns i samband med idrott är att det kan uppstå våld då många människor samlas på samma plats. Medan de enda positiva externa effekterna för samhället är de informella och sociala proaktiva åtgärder som klubbarna tar sig för i ett försök att minska just våld i samhället så kan en eventuell analys se ut på följande sätt:

MPB: Marginalvinst (privat)

MED: Extern marginalskada

MEB: Extern marginalnytta

MPC: Marginalkostnad (privat)

MSC1: Marginalkostnad för samhället givet negativa externa effekter

MSC2: Marginalkostnad för samhället givet negativa och positiva externa effekter

Om vi utgår från klubbarna där deras produkt är “elitmatch“, kommer de likt vinstmaximerande företag att fortsätta bjuda ut sin produkt till dess att $MPB=MPC$ vid punkt Q_1 . Den stora negativa externa effekten som uppstår i samband med idrotten är våld, ju högre detta värderas till desto brantare kommer MED att bli. Den samhälligt optimala nivån av “elitmatch” kommer då ges vid Q^* , i vilken det är optimalt att minska utbudet av “elitmatch”. Men då “elitmatch” även ger upphov till positiva externa effekter skall även de tas med i analysen i form av kurvan MEB. Ju högre man värderar dessa externa effekter desto brantare blir även denna kurva. Beroende på vilken av MEB och MED som värderas högst kommer den nya samhälligt optimala punkten att antingen ligga högre eller lägre än utgångspunkten Q_1 . I min figur värderas de negativa effekterna något högre än de positiva och således ges den optimala nivån av “elitmatch” vid Q^{**} . Om bara de negativa externa effekterna hade räknas in i detta läge kommer en välfärd förlust att uppstå motsvarande arean av a och b. Vilket kan representeras av att allt för mycket av säkerhetskostnaderna läggs på klubbarna sett till vad som borde åläggas dem. På grund av detta krymper deras verksamheter och på så sätt även utbudet till en punkt som inte är samhälligt optimal.

5.2.2 Resultat

Av ovan nämnda resonemang framgår vikten av att försöka värdera och sätta ett pris på vad olika former av externaliteter skall vara värt, positiva som negativa. Detta då det är direkt nödvändigt för att på ett effektivt sätt kunna utföra en kostnadsanalys för att se om utbudet borde minska/öka. Återigen är det av stor vikt att värdera våld och våldshandlingar i kronor räknat då detta är den främsta negativa externa effekten av elitidrott. Genom att sätta ett värde på våld kan man även se hur mycket våldet och skadegörelsen minskar i en viss stadsdel under en viss tid då klubbarna sociala projekt pågår. På detta sätt kan man få en mer exakt siffra på vad deras sociala projekt skall vara värda ur samhällig synpunkt mot kampen att förhindra våld. Därigenom kan man i enlighet med resonemanget som förts ovan nå det samhälligt optimala utbudet av elitidrott, vid punkten Q^{**} genom att ålägga dem med mer/mindre kostnader etc. Vilket kan göras genom ökade kvalitativa eller incitament baserade åtgärder.

5.2.3 Kritik

Då ämnet är ungt och det dels saknas såväl utredningar som ekonomiska siffror på de skador de idrottsrelaterade våldet ger upphov till blir resonemanget av mer generell art. Vidare är våld troligtvis inte den enda negativa externa effekt idrott ger upphov till, samtidigt som klubbarnas sociala arrangemang riktat mot att minska våld inte är de ända positiva externa effekterna. På detta sätt kan analysen utökas till att även väga in andra aspekter såsom nyttan folk upplever av att gå och kolla på idrott kontra den osäkerhet de känner osv. Givet att allas nytta värderas lika högt skall den åtgärd som är förknippad med högst samlad nytta införas. Min analys ämnar till att på ett grundläggande plan visa vad man kan väga in för aspekter i avgörandet om vad som är ett samhälligt optimalt utbud av elitidrott sett till de externa kostnader som kan förknippas med det. Genom att värdera externaliteterna på detta sätt och initialisera dem i analysen kan man utifrån samhällets syn bestämma huruvida åtgärder skall tas för att minska/öka utbudet genom att exempelvis ålägga dem med mer/mindre kostnader.

5.3 Allmän diskussion

Ordningsläget har som angivits i empiridelen förbättrats under senare år där det skett en förbättring såväl utanför som inne på arenorna. Troligen beror denna förbättring på en rad aspekter som tidigare forskning påvisat vara effektiva, såsom förbättrat samarbete mellan klubbar och polis, proaktivt arbete av både myndigheter och klubbar, ökat säkerhetsarbete från klubbarnas sida m.m. Som framgått har säkerhetskostnaderna för klubbarna ökat markant under en sexårsperiod. Exakt hur denna kostnad kan tänkas spridas ut på förebyggande åtgärder och mer direkta kostnader som säkerhetsvakter m.m. är svårt att säga något om då jag inte kunnat få tillgång till sådan exakt data. Däremot kan det ökade säkerhetsarbetet sägas ha gett effekt då det är främst klubbarna som sköter ordningen inne på arenan genom publikvärdar och ordningsvakter. Ordningsläget inne på arenorna har i enlighet med polismyndighetens sammanställning av säsongen 2011 förbättrats med 10% mot 2009. Vidare har även säkerhetsläget utanför arenorna förbättrats med drygt 17% under 2011 gentemot 2009. Utanför arenan är det främst polisen som sköter säkerheten genom att de ser till att hålla isär och leda folkmassorna till och från arenan m.m. Då samarbetet mellan aktörerna i enlighet med tidigare forskning anses vara av central vikt för att komma till bukt med våld och andra oroligheter i samband med idrottsliga arrangemang och därigenom minska kostnaderna är det något som borde prioriteras.

Genom polisens sammanställning av ordningsläget 2011 samt mina egna intervjuer och beräkningar verkar beslutet om att klubbarna skall betala hela insatsen ha förvärrat detta samarbete. Vilket kan göra att de totala kostnaderna snarare går upp istället för ned givet resonemanget fört i del 5.1 i detta kapitel. I stället borde mer fokus ligga på att underlätta och göra riskbedömningsprocessen mer gemensam mellan klubbar och polis för att på så sätt minska de totala kostnaderna. Främst genom en gemensam tillsättning av vakter och polis där aktörerna tillsammans ser över hur många poliser som skulle kunna ersättas av vakter och publikvärdar m.m. Då det tydligt framgått av empirin att det endast är ett fåtal matcher och lag som har problem med såkallade risksupportrar borde mer fokus läggas på att identifiera och lagföra dem och därigenom få bort de som kontinuerligt bråkar. På detta sätt kan sedan kostnaderna för säkerhetsarbetet minska i takt med att man får bort den minoritet som ständigt ställer

till med problem i samband med match. Det pågår idag en diskussion om att utöka och förenkla utgivandet av såkallade tillträdesförbud där individer som gör sig skyldiga till brott i samband matcher skall förvägras tillträde till arenorna för en överskådlig tid. Något som i enlighet med rättsekonomisk teori angående ansvarsfördelning är det som är optimalt att göra för att minska de samhälliga kostnaderna.

5.4 Framtida forskning

Då mycket av de resonemang som förts i uppsatsen bygger på antaganden om kostnads och skademinimering är det av stor vikt för framtida forskning att försöka värdera vad våld och andra ordningstörningar skall kosta i kronor räknat. För att på så sätt lättare kunna påvisa vilka preventiva åtgärder som skall införas och till vilket pris dessa skall införas givet rättsekonomisk teori berörande kostnadsminimering. Om det finns en samhällig bedömning av värdet på våld och oroligheter kan kostnadsanalyser och utbudsanalyser förenklas och man kan lättare motivera kostnader för säkerhetsarbete. Genom detta kan kanske samarbetet mellan polis och klubbar förbättras när det kommer till ansvars och ordningsfördelning. Det är onekligen ingen lätt uppgift att ta sig för men kanske finns det en del att hämta från vägverkets tillvägagångssätt att värdera olyckor. Vidare är det även av stor vikt att försöka utvärdera effekten av proaktiva och sociala åtgärder mot bl.a. ungdomar i problemområden och se om dessa borde öka i omfattning för att minska det idrottsrelaterade våldet och därigenom kostnaderna. Framtida forskning kan även fastställa vad som är det mest effektiva och avskräckande straffet för dem som kontinuerligt begår ordningsstörningar i samband med idrott. Genom att se om ett sådant straff är förknippat med betalningsansvar och/eller långa tillträdesförbud etc. Genom effektiva straff där konsekvensen av en viss handling tydliggörs kan problemen komma att minska och därigenom även kostnaderna för säkerhetsarbetet då de som begår ordningstörningar inte kan komma tillbaks och utföra nya. Eller än mer eftersträvansvärt att de avskräcks från att begå våldshandlingar eller andra ordningstörningar från första början på grund av att de då vet om vad de riskerar för straff om så görs.

Kapitel 6 Slutsats

Enligt de resonemang jag fört kring kostnadsminimering och effektivitet för samhället är det inte troligt att det är förknippat med lägst kostnader att låta klubbarna stå för hela det preventiva arbetet genom att inkludera poliskostnaden. Detta då effekten av en sådan kostnadsfördelning kan leda till ett minskat säkerhetsarbete ifrån klubbarnas sida då de sannolikt kommer att dra ned på detta för att vinstmaximera i enlighet med utförda intervjuer. Det kan i sin tur leda till att allt färre poliser kan lämna kostnadsområdet i samband med match. Vidare finns det även risk att andra delar av klubbarnas verksamhet kommer att minska på grund av poliskostnaderna vilket kan vara negativt för samhället då utbudet av elitidrott kan komma att minska. Då faktureringskostnaden för en polis överstiger den för en vakt & ideell publikvärd är det inte samhälligt kostnadseffektivt att låta klubbarna stå för hela det preventiva arbetet. Istället borde det i enlighet med tidigare forskning vara ett större fokus på att underlätta samarbetet mellan polis och klubbarnas egna säkerhetsavdelningar där en gemensam riskbedömning kan göras inför varje match. I denna bedömning kan man komma överens om hur mycket av polisinsatsen som kan ersättas av klubbarnas egna vakter och säkerhetspersonal. På detta sätt kan processen bli mer effektiv vilket kan generera en gemensam kostnadsminimering sett till varje given match och situation. Det kommer alltid att finnas matcher som kräver en större polisiär närvaro än andra, men genom att på ett tidigt stadium i en gemensam process klargöra hur mycket av denna som kan ersättas av klubbarnas egna säkerhetspersonal kan de sammanlagda kostnaderna minska. Vidare är det enligt författaren av stor vikt att genom ytterligare forskning och utredningar försöka värdera vad våld skall vara värt ur samhällsekonomisk synpunkt. Genom att göra detta på ett samstämmigt sätt kan man lättare avgöra, och motivera, hur stora insatser som skall sättas in i det preventiva arbetet. Det är onekligen ingen lätt uppgift att försöka genomföra, men vid ett genomförande skulle det kunna underlätta framtida kostnadsanalyser. Kanske finns det en del att hämta från vägverkets sätt att värdera olyckor i samband med trafiken. I en framtida kostnadsanalys är det även viktigt att väga in andra faktorer som kan vara effektiva i kampen mot det idrottsliga våldet, sådana kan utgöras av klubbarnas eller andra myndigheters sociala åtaganden i form av olika projekt.

Källförteckning

Böcker

Brännberg, Tore. (2010). Att dekonstruera begreppet huliganism, i *Fotboll och huliganism i Skandinavien*, En antologi sammanställd av Havelund, J, Joern L & Rasmussen, K. idrottsforum.org.

Cooter, Robert (2008) *Law and Economics*, Femte upplagan
Pearson Education Inc. Boston

Harrison, Jeffrey, L & Theeuwes, Jules (2008) *Law and Economics*, Första upplagan,
W.W. Norton & Company, Inc. New York

Hindriks, Jean & Myles, Gareth D, (2006) *Intermediate Public Economics*,
Massachusetts Institute of Technology.

Lundmark, Robert (2010) *Mikroekonomi teori och tillämpningar*,
Studentlitteratur AB, Lund

Pepall, Lynne; Richards, Dan; Norman, George (2008), *Industrial Organizations:
Contemporary Theory and Empirical Applications*, Fjärde upplagan, Wiley-Blackwell.

Rosen, Harvey, S & Gayer, Ted (2008) *Public Finance*, Åttonde upplagan, McGraw-
Hill Education, New York

Varian, Hal, R. (2010) *Intermediate Microeconomics - a modern approach* Åttonde
upplagan, W.W. Norton & Company, Inc. New York.

Rapporter:

Aage Radmann, (2012). *Idrottsvåldets karaktär – En forsknings- och
kunskapsinventering*, Malmö Högskola, 2012

Elektroniska rapporter:

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008:20) *Strategier mot fotbollsrelaterade
Ordningsstörningar*, En kunskapsammanställning [Elektronisk] Tillgänglig:
[http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180007401/2008_20_fotbollsrelate
rade_ordningsstorningar.pdf](http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180007401/2008_20_fotbollsrelaterade_ordningsstorningar.pdf)
Hämtad: 2012-11-08

Eriksson, Björn, (SOU 2012:23) *Mindre våld för pengarna*, Statens offentliga
utredningar [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/15600/a/190338>
Hämtad: 2012-11-03

Green, Anders (2009:2), *Fotboll och huliganism
Utveckling, problem och åtgärdsarbete
i England och Skandinavien*, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

[Elektronisk] Tillgänglig: su.diva-portal.org/smash/get/diva2:474207/FULLTEXT01
Hämtad: 2012-11-08

Polismyndigheten (2012) *Verksamhetsplan*, Stockholms län. [Elektronisk]
Tillgänglig:http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Verksamhetsplaner/Stockholm/VP_2012.pdf
Hämtat: 2012-11-07

Priks, Mikael , (2008) *Do Surveillance Cameras Affect Unruly Behavior?*
Stockholms universitet. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.ne.su.se/polopoly_fs/1.40116.1320678202!/menu/standard/file/Paper2Cameras.pdf
Hämtad: 2012-11-06

Riksidrottsförbundet, (2012). *Alternativ Associationsform för Idrottslig verksamhet*,
[Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.rf.se/RF-tycker/Bolagisering/>
Hämtad: 2012-11-05

Rikspolisstyrelsen (2011, RA-510-1704/11) *Ersättning för polisbevakning*,
[Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/01%20Polisen%20nationellt/Ersattning_polisbevakning%5B1%5D.pdf
Hämtad: 2012-11-26

Rikspolisstyrelsen (2012,PoA-223-247/11) *Uppföljning av tillträdesförbudslagen och övriga aktiviteter 2011*, [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/Ovriga%20rapporter-utredningar/Uppf%C3%B6ljning_tilltradesforbudslag_2012_samverkansr%C3%A5det.pdf Hämtad: 2012-11-23

Sahlström, Kjell, (2011). *Analys av allsvenska klubbarnas ekonomi år 2011*, Svenska fotbollsförbundet [Elektronisk] Tillgänglig:
http://svenskfotboll.se/imagevault/images/id_77156/scope_0/imagevaulthandler.aspx
Hämtad: 2012-11-05

Elektroniska webbplatser:

Lagen.nu, Förordning (1982:789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmanläggningar till polisen m.m. Tillgänglig: <https://lagen.nu/1982:789>
Hämtad:2012-11-20

Polismyndigheten, (2011-09-16) Tillgänglig:<http://www.polisen.se/Om-polisen/Samarbetar-Polisen/Specialkompetenser/Supporterpolisen/Risksupportrar/>
Hämtad:2012-11-06

Pressmeddelande kulturdepartementet, Regeringskansliet, (2011-11-17) Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/sb/d/14094/a/180575>

Hämtad: 2012-11-04

Svenska fotbollsförbundet (SvFF), (2010-03-15) Tillgänglig:
<http://svenskfotboll.se/arkiv/svensk-fotboll/2010/03/sankta-boter-for-djurgarden/>

Hämtad: 2012-11-06

Bilaga 1 - Polisens kostnadsområde

Exempel på ett kostnadsområde, i detta fall runt Stockholms stadion (blåa området).

Det är för polisinsatser inom detta område som klubbar skall betala under de fyra timmar de har betalningsansvar. Om någon del av insatsen lämnar detta område skall en avräkning på maxbeloppet göras.

Bilaga 2 - Korrespondens mellan klubb och polis

Fråga: Polisens ersättningskrav grundar sig, enligt polismyndigheten, på en i lag stadgad skyldighet för polismyndigheten att ta betalt för vissa kostnader för ordningshållningen vid arrangemanget. Denna kostnad beräknas sedan utifrån vad som framgår i en förordning kopplad till ersättningskyldigheten. Djurgården Fotboll önskar ta del av den analys som föreligger och tillämpats som grund för polismyndighetens uttag av personal.

Polismyndighetens svar: Personaluttaget inför varje match baseras på polisens tidigare erfarenheter från liknande evenemang och händelser vid tidigare matcher. Vidare baseras uttaget på de underrättelser som polisen får inför en match. Utifrån det underlag polisen har görs hot och riskbedömning och därefter görs en beräkning av hur många poliser som behövs vid respektive match för att hålla ordning under den offentliga tillställningen. Av sekretesskäl kan polismyndigheten tyvärr inte lämna ut någon utförlig beskrivning av hur analysen går till vid olika matcher.

Fråga: Vi önskar även att polismyndigheten närmare specificerar hur många poliser som uttagits, och vilka arbetsuppgifter dessa har inför, under och efter arrangemanget (primärt avseende den tid [REDACTED] [REDACTED] betalar för tjänstgöringen). Vi vill även i detta sammanhang ha en redogörelse för hur det normala uttaget av personal ser ut för polisen ifråga för att kunna göra en mer rättvis bedömning av det meruttag personellt som polismyndigheten varit föranledda p.g.a. vårt arrangemang.

Polismyndighetens svar: Polisens närvaro vid matcherna har till syfte att trygga god ordning och säkerhet såväl på som i närheten av evenemanget. Alla polisiära uttag till olika evenemang sker utifrån vad som angivits under första punkten. Något som exempelvis påverkar ett meruttag av personal kan när gäller fotboll exempelvis illustreras med [REDACTED] match mot [REDACTED]. Matchen betraktades innan matchdag som en relativt lugn match utifrån polisens bedömning. Vid matchen dök dock vissa supportergrupperingar upp som inte hade räknats med. Detta medförde att läget förvärrades. Den händelsen kommer polisen ha i åtanke inför uttaget till nästa match vilket kan resultera i ett högre uttag av polismän för att kunna säkerställa ordningen vid evenemanget.

Fråga: Vi vill därtill ha information när, och hur många, som från polismyndighetens sida kommer att beträda kostnadsområdet, samt närmare ange vilken typ av arbetsuppgift dessa är tänkta att utföra inom kostnadsområdet.

Polismyndighetens svar: För den personal som arbetar inom det så kallades kostnadsområdet tar polismyndigheten betalt endast för en timme före avspark till och med en timme efter matchen är avslåst. Den totala tid som polisen tar betalt för vid era arrangemang är därmed fyra timmar, dvs. inte hela arbetspasset. Som exempel har polismyndigheten tagit ut följande antal polismän för att arbeta inom kostnadsområdet vid de matcher som ni erhållit bevis om anmälan:

[REDACTED]	29 poliser x 4 h
[REDACTED]	43 poliser x 4 h
[REDACTED]	29 poliser x 4 h

Så som angetts ovan är polismännen inom kostnadsområdet där i syfte att trygga ordning och säkerhet såväl på som i närheten av evenemanget. Vilka uppgifter varje enskild polisman har kan tyvärr inte redovisas med hänsyn till den sekretess som gäller för den operativa polisiära verksamheten.

Fråga: Det förutsätts att, även om polismyndigheten har uppgivit ett maxbelopp i beviset om anmälan, att det slutliga fakturerade beloppet från polismyndigheten särskilt specificerar vari det fakturerade beloppet avser del för del (antal poliser, tjänstgöringstid, körda kilometer, antal hästar/hundar m.m.). Då detta är nytt för oss vore det av intresse att veta hur väl specificerade fakturorna blir i slutändan från polismyndighetens sida.

Polismyndighetens svar: Av det slutliga beslutet framgår inte annat än den faktiska kostnad som arrangören ska betala för polisbevakningen. Denna kostnad har beräknats utifrån det högsta belopp som angetts i bevis om anmälan med avdrag för de avvikelser som skett inom kostnadsområdet. En avvikelse uppkommer exempelvis om poliser kan lämna kostnadsområdet eftersom de inte behövs för att hålla ordning vid arrangemanget. Polisen har som ambition att göra täta lägesbedömningar under ett evenemang. Genom en aktiv dialog mellan arrangörer, arenabefäl och polisinsatschef under evenemanget så underlättas polisens möjligheter att utvärdera sin närvaro samtidigt som matchen pågår och om möjligt plocka ut poliser från kostnadsområdet.

Fråga: Det har vid ett flertal möten mellan arrangör och polis framkommit att den gemensamma ambitionen är att på sikt få ned antalet tjänstgörande poliser i samband med våra matcher. Denna ambition är eftersträvansvärd och vi vill redan nu påtala vikten av att detta kan realiseras utifrån våra olika roller. I samband med detta önskar vi därför att polismyndigheten redogör för, ur ett ordningslagsperspektiv, hur polismyndigheten ser på ordningsvaktens roll i samband med våra arrangemang. Även vilken roll publikvärderna har då dessa villkoras i tillståndsbeviset. Syftet med att klargöra rollerna är just för att på sikt kunna ersätta polispersonal med vår egen personal som vi förfogar över i samråd/samverkan med polismyndigheten. Vi bedömer att vi först därefter kan presentera förslag på vilka utökade åtgärder som kan bli aktuella för att minimera polismyndighetens resursuttag avseende våra arrangemang.

Polismyndighetens svar: Polismyndigheten anser att såväl ordningsvakter som publikvärdar fyller en viktig funktion vid evenemangen. Viktigt att komma ihåg är dock att de inte fullt ut har samma befogenheter som en polisman. Publikvärdarna står för service vid evenemanget och bör jobba mot alla gäster. En önskan kan dock vara att de arbetar än mer aktivt gentemot supportergrupperna. Vidare är det önskvärdt att publikvärdarna även ges möjlighet att i större utsträckning även arbeta utanför arenan. En publikvärd kan exempelvis påtala det olämpligt i att dricka alkohol i anslutning till arenan eller i kön. Ett sätt att stärka ordningsvakternas möjligheter att hålla ordning vid ett evenemang är att samtliga ordningsvakter har erhållit arenautbildning. Vidare är det viktigt att det upprätthålls en god samverkan mellan ordningsvakter och polis i arbetet med att säkerställa ordning och säkerhet. Vid ett lugnt och välfungerande evenemang kan ordningsvakter och publikvärdar till stor del stå för upprätthållandet av ordningen. Om något inträffar eller vissa individer börjar missköta sig och läget försämras tappar dock publikvärdarna relativt snabbt sin förmåga att säkerställa ordningen. Om situationen förvärras ytterligare så förlorar även ordningsvakterna denna förmåga. Då krävs polisiär insats för att hantera sådana situationer.

Bilaga 3 - Intervjufrågor

1. Vad finns det för bestämmelser idag angående säkerhetsarbetet, exempelvis minimikrav på vakter, nät m.m.? Gör ni som klubb något utöver dessa minimikrav?

2. Då jag förstått att det är polismyndigheten som bestämmer hur många poliser som ska utkommenderas, kan ni berätta om processen bakom tillsättningen? Har ni någon möjlighet att påverka antalet poliser genom att exempelvis höja andel egna vakter?

3. Hur långt i förväg får ni som klubb reda på tillsättningen av poliser och därigenom även kostnaden för en match? Får ni exempelvis reda på planerade insatser för nästkommande 1-4 matcher?

4. Då jag förstår att eventuella osäkerheter kring tillsättningen av poliser kan få direkta konsekvenser för ert ekonomiska arbete när det kommer till exempelvis budgeteringsarbetet, är detta något som ni upplever som ett problem? Finns det en risk att en sådan osäkerhet kan komma att påverka er övriga verksamhet?

5. Om det även i fortsättningen kommer vara så att ni skall betala för polisinsatsen, finns det någon risk att hela eller delar av denna kostnad läggs direkt på konsumenterna i form av högre biljettpris?

6. Ponera att det är matchdag, under hur lång tid får ni då betala för polisinsatsen? Dvs. betalar ni för de 90 minuter som en match pågår eller blir ni fakturerade för såväl timmarna innan som efter matchen?

7. Vart går ert ansvarsområde enligt polisen? Är det inne på arenan som ni står för betalningen eller betalar ni för insatsen inom en viss radie kring arenan?

8. Har ni på något sätt upplevt att polisinsatsen ökat/minskat i omfattning i jämförelse med föregående år sedan beslutet om att ni skall betala för insatsen trädde i kraft?

9. Om man antar att ni för en överskådlig tid framöver kommer få betala för polisinsatserna, finns det då inte incitament för er som klubb att minska på era egna kostnader kopplade till säkerhetsarbetet? Då ni på ett sätt redan betalar för detta arbete genom att ni bekostar polisinsatsen?

10. Hur mycket har ni hittills betalat för polisinsatserna? Finns det möjlighet att få se siffror på detta vara av stort intresse.

11. Hur stort är ert publiksnitt? Har ni någon aning om hur många som följer era matcher såväl på plats som via andra medier som tv, radio m.m.? Såväl era egna medier som de traditionella.

12. Hur många aktiva har ni i er övriga organisation om man inte bara ser till elitlagen på herr och damsidan?

13. Slutligen undrar jag över era eventuella sociala arrangemang, gör ni något för exempelvis ungdomar i närområdet eller andra liknande sociala satsningar?

11. Hur stort är ert publiksnitt? Har ni någon aning om hur många som följer era matcher såväl på plats som via andra medier som tv, radio m.m.? Såväl era egna medier som de traditionella.

12. Hur många aktiva har ni i er övriga organisation om man inte bara ser till elitlagen på herr och damsidan?

13. Slutligen undrar jag över era eventuella sociala arrangemang, gör ni något för exempelvis ungdomar i närområdet eller andra liknande sociala satsningar?